

Keresztény Civil Szervezetek 6. Országos Fóruma
Szegénység és szolidaritás

Keresztény Civil Szervezetek
6. Országos Fóruma

Szegénység és szolidaritás

A 2012. május 3-án megrendezett konferencia
előadásainak szerkesztett változata

Kiadja: Magyar Kereszténydemokrata Szövetség, Budapest

Felelős kiadó: Harrach Péter

Minden jog fenntartva.

Készült a Brankovics Alapítvány támogatásával.

ISBN 978-963-08-4994-4

Nyomda: CYPRESS Nyomdai Szolgáltató KFT.

Felelős vezető: Ónodi Róbert

Tartalom

<i>Bevezetés</i>	7
<i>Köszöntők</i>	
Harrach Péter	9
Szászfalvi László	11
<i>Előadások</i>	
Balog Zoltán: <i>A nemzeti felzárkózási stratégia</i>	17
Gábos András: <i>Húsz év szegénysége</i>	31
Seszták István: <i>Szegénység és örömhír</i>	45
<i>Felkért hozzászólások</i>	
Polgári László: <i>Segítés a végeken</i>	51
Lőrincz Norbert: <i>Élet a „pokoli toronyban”</i>	59
Vitális Gábor SDB: <i>„Elég nekem, hogy fiatalok vagytok”</i>	65
Pál Sándor: <i>Mentőöv</i>	73
Zagyva Richárd: <i>Források és támogatások</i>	81
<i>Zárszó</i>	87
<i>Jegyzet</i>	

Bevezetés

Konferenciánk témája a szegénység és a szolidaritás. Olyan feladatról, olyan témáról beszélünk, amelyik a nemzet stratégiáját is érinti, és amelyben a keresztény civil szervezeteknek küldetése, hivatása van.

(Strommer Pál levezető elnök, a Magyar Piarista Diákszövetség főtitkára)

Köszöntő

Harrach Péter
a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség elnöke

Mai témánk három vetületéről szólnék néhány szót. Van egy emberi, egy egyházi és egy társadalmi oldala ennek a kérdésnek. Amikor az emberi oldalról szólunk, akkor talán így, egymás között, hivatkozhatunk a Szentíráásra. Miért mondom, hogy így, egymás között? A politikai színtéren tudatosan kerülöm, hogy Szentírási idézeteket mondjak, ezt azok szokták megtenni, akiknek nem sok közük van hozzá, azért, hogy hitelessé tegyék a megszólalásukat. A szellemét kell közvetíteni a Szentírásnak, de azért érdemes arra gondolni, hogy van egy üzenet számunkra, hogy *amit a legkisebbnek teszünk, azt Jézus Krisztusnak tesszük*. Ő azonosította magát a segítségre szoruló emberrel, így ez a keresztény ember identitásának része. Ugyanúgy, az egyházi szervezetek identitásához tartoz-

zik a karitatív tevékenység is. Azt hiszem, erről talán többet fognak hallani az előadásokban, viszont szólni kell az állam szerepéről, a kérdés társadalmi oldaláról is. Azt kell mondanunk, hogy itt az a kifejezés, hogy integráció, nagyon fontos. A társadalom élő szövetéből szakadnak ki azok, akik lecsúsznak vagy már lecsúsztak, akár a mélyszegénységig is, az ő integrálásuk a társadalom egészébe az állam feladata.

Nemcsak anyagi hiányról van szó, hanem a képzettség hiányáról, a munkalehetőség hiányáról, adott esetben a szabadság hiányáról, és ezt a hiányt kell pótolnia az egyénnek, az egyháznak és az államnak.

Megváltozott a jóléti államok szerepe Európa szerte. Ma már, amikor szociálpolitikáról beszélünk, akkor nem elsősorban a segélyezésre gondolunk, hanem inkább az esélyteremtésre. Ebben nélkülözhetetlen szerepe van az egyházaknak és a civil szervezeteknek is. Az állam nem tudja nélkülözni az ő szerepüket. De – és ez a fontos, ez a szerepváltozás lényege – nem tudja nélkülözni az állam az érintettek hozzájárulását sem. Nem elég segélyezni, mert az sok esetben a problémát mélyíti, és nem megoldja. Az önerő ösztönzése mindenképpen fontos, és ha ezt megtesszük az- zal, hogy esélyt nyújtunk, akkor az egyén, kihasználva az esélyt, a helyzetén változtatni tud. Gondoljunk arra, hogy ilyen pl. egy jó otthonteremtési program, a munkahelyteremtés vagy a képzés lehetőségének a biztosítása.

Tehát amikor társadalmi szinten beszélünk a problémáról, akkor nagyon fontos azt a szempontot tudatosítani magunkban, hogy változik a helyzet Európa szerte és itthon is, és az esélyteremtés lehetőségét kell megadnunk, illetve az érintetteket felkészíteni arra, hogy az esélyt kihasználják.

Köszöntő

Szászfalvi László
egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért
felelős államtitkár

Engedjék meg, hogy református lelkészként idézzem a Szentírást, és ezzel kezdjem a köszöntőmet. Remélem, hogy nemcsak szakmai ártalomként, hanem azért, mert fontos üzenete van ennek a bibliai igének, amit ide szeretnék idézni. János evangéliumának a 12. fejezetéből a 11. versben azt olvassuk, hogy *szegények mindig lesznek veletek, ez a katolikus fordítás, de a protestáns fordítást is hadd idézzem ide: mert a szegények mindig veletek lesznek.*

Ez az ige, amely számomra azonnal megfogalmazódott, amikor a mai konferencia programját átolvastam és végignéztem. Jézus szavai kijózanító szavak, reális szavak, ugyanakkor felrázó, felelőségre és elkötelezettségre hívó szavak. Ma, a XXI. század elején,

2012-ben is olyan kihívást jelentenek, amely elől nem menekülhetünk el. Nyilvánvalóan ez adja ennek a mostani konferenciának is a jelentőségét és küldetését. És ez adja az üzenetét is, tudniillik azt, hogy mindenkinek, mindannyiunknak a maga helyén mindent meg kell tennie, egyenként, egyénileg is, közösségileg, intézményrendszer tekintetében is. A szegénység leküzdése, meghaladása ügyében az kell, hogy legyen a közös célkitűzésünk, hogy a kormányzat, az egyházak, a civil szervezetek, az állami intézményrendszer és a hatóságok egymás mellett, egymást kiegészítve, egymással dialógusban állva, s mint egymáshoz illeszkedő fogaskerek-ek végezzék el a maguk kompetenciája szerint a szolgálatokat és munkájukat.

A civil szervezetek nagyon is elismerésre méltó részt vállalnak a közfeladatok, így a szegénység elleni küzdelemben, a kapcsolódó szolgáltatások biztosításában. Éppen ezért a kormányzat célja, hogy a civil szektor minél hatékonyabban tudja ellátni a küldetését, a társadalomban végzett önként vállalt feladatait.

Engedjék meg, hogy megragadjam az alkalmat annak érdekében, hogy néhány gondolat erejéig beszéljek a kormányzatnak a civil szervezetekkel kialakított kapcsolat rendszeréről, illetve a civil szervezeteket érintő legfontosabb változásokról, amelyek leginkább ettől az esztendődtől kezdve válnak kézzel foghatóvá a civil szféra számára.

A legfontosabb esemény az, hogy 2012. január 1-én életbe lépett Magyarország első civil törvénye. A törvény mögött több mint 16 hónapos szakmai előkészítés, 20 év felgyülemlett szakmai tapasztalat, több mint 100 szakmai találkozó és közel 2000 írásban is megfogalmazott javaslat feldolgozása állt. De ugyanilyen kimagasló és példaértékű a kormányzat és a civil szektor közötti partnerség a 2011. évben az Önkéntesség éve kapcsán is. A kormányzat elkötelezetten támogatta a 2011. évben zászlót bontó Civil Együttműködési Tanácsnak a megalakulását is, amely az egész Kárpát-medencében a szervezettebb formában működő civil hálózatok létrehozását jelenti.

Új együttműködési forma kialakulására, kialakítására nyílt lehetőség az elmúlt időszakban. A kormányzat szereplői stratégiai megállapodások megkötésével közvetlenül a civil szervezetekkel folytatott dialógust és stratégiai partnerséget tudják kialakítani. Mostanra számtalan ilyen stratégiai megállapodás jött létre a kormányzat különböző szereplői között. Azt gondolom, hogy ez is egy meghatározó lehetőség a civil szervezetek számára a jövő-építés tekintetében.

Nézzük meg részletesen, hogyan is teszi alkalmazhatóvá a jogi környezetet a civil szervezetek számára Magyarország első civil törvénye, amellyel kapcsolatosan folyamatos képzést is biztosít a kormányzat! Ez a civil törvény egy keretjellegű törvény, amely összefogja a civil szervezeteket érintő alapvető kérdéseket, pontosítja a civil szervezet fogalmát, egyértelművé teszi a közhasznúsági jogosultság tartalmát. A közhasznúság végre nem ajándék, hanem egy elismerés a törvény szerint. Bevezeti a törvény az egységes, bárki számára elérhető közhiteles nyilvántartást, emellett a civil szervezeteknek letétbe kell helyezniük a számviteli beszámolójukat is, így a nyilvánosság számára is átláthatóvá és követhetővé válik a civil szervezeti tevékenység. A törvény a kormányzat által a két év során már számos területen érvényesített törekvéseivel összhangban csökkenti a civil szervezetek adminisztrációs terheit, egyszerűsítvén az alapítással, megszűnéssel járó adminisztrációt és a költségvetési forrásokat érintő pályázati rendszerek általános feltételrendszerét, ugyanakkor jobban kiszűrhetőek az ál, vagy ténylegesen nem működő civil szervezetek is.

Létrejött a civil társaság fogalma is, amely egy rugalmasabb szerveződési formát jelent a civil kezdeményezések számára. A törvény biztosítja az átláthatóbb civil szervezeti gazdálkodást, hozzájárulva a jogszerű, hosszú távú működéshez, amely elengedhetetlen az erős, hatékony, a küldetését megvalósítani képes civil szektor kialakításához, és a társadalmi bizalom növeléséhez is.

2012. április 30-ig lehetett benyújtani a pályázatokat a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által kiírt Civil Információs

Centrum cím elnyerésére, amelyek információs tanácsadói szolgáltatásokkal sokoldalú és gyakorlati fejlesztő segítséget adnak a civil szervezetek számára.

A civil szervezetek elismerésre méltó részt vállalnak a közfeladatok, így a szegénység elleni küzdelemben, a kapcsolódó szolgáltatások biztosításában, növekvő a gazdasági súlyuk is ebben a szférában. A kormányzatnak a legfőbb célja az, hogy a civil szektor minél hatékonyabban tudja ellátni a maga küldetését, a maga szolgáltatásait, tevékenységeit, az önként vállalt feladatait. Az volt a célunk többek között az új civil törvény megfogalmazásával, hogy menjünk vissza a kályháig, hiszen a fejről a talpára kellett állítani az egész civil szférát és újragondolni azt, hogy alapvetően mindig, minden civil tevékenység az önkéntességre kell, hogy épüljön. Természetesen ebből aztán kibontakozhat minden más szolgáltatás, közszolgáltatás, akár intézményfenntartás, de alapvetően a kályha az önkéntességet jelenti, és innen kell elindulnunk most, amikor hatályba, életbe lépett az új civil törvény, illetve ennek a végrehajtási rendeletei. Ennek az egész állami támogatási rendszernek az NCA helyébe lépő új támogatási formája a Nemzeti Együttműködési Alap, amelynek – mint említettem – a működési pályázatai lassan lezárásra kerülnek, ugyanakkor rövidesen megnyílnak a programtámogatási pályázatai. A keresztény civil szervezeteket különös szeretettel hívjuk, várjuk ezekben a pályázati lehetőségekbe, hiszen az a célja a kormányzatnak, hogy értékek mentén kapjanak a civil szervezetek állami segítséget, állami támogatást. Az értéket megőrző és értékeket teremtő civil szerveződések, civil szervezetek kívánjuk támogatni az új támogatási formában.

Köszönöm szépen, hogy meghallgattak és kívánok önöknek tartalmas tanácskozást erre a mai napra. Kívánom önöknek, hogy töltsék be azt a küldetést, azt a szolgálatot, amelyet ezek a civil szervezetek önként vállalt feladatként magukra vállaltak!

...mert a szegények mindig veletek lesznek...

Az Európai Unió *Európa 2020* stratégiája tartalmazza azt a célt is, hogy húsz millió fővel csökkenjen a szegénységben és kirekesztettségben élők száma. Az ehhez kapcsolódó magyar vállalás szerint Magyarország 2020-ra mintegy fél millió fővel kívánja csökkenteni a szegénységben élők számát. Személyes tapasztalatom szerint a hátrányos helyzetben élők egyik legsúlyosabb problémája, hogy a helyzetük öröklődik, halmozódik. Különösen azokban a családokban, ahol ez a család már nem, vagy csak korlátozottan képes ellátni alapvető feladatát.

(Strommer Pál levezető elnök, a Magyar Piarista Diákszövetség főtitkára)

Balog Zoltán
társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár

A nemzeti felzárkózási stratégia

Elnök úr, tisztelt megjelentek, ha megengedik, nem hagyom ki azt a lehetőséget, hogy azt mondjam: kedves testvéreim! Ezt a másik oldalán a háznak ritkábban mondhatjuk, úgyhogy ezt a kivételes alkalmat mégiscsak megragadnám. És ha a Bibliából nem is idézlek, de a közös egyháztörténetünkéből hadd idézzek. Az elmúlt negyven évből az a mondat jut eszembe, hogy *Kell-e a harkályt biztatni a kopácsolásra*. A történetnek az a háttere, hogy amikor még annak idején a papi generációkat felekezetre való tekintet nélkül összeterelték a papi békegyűlésekre a Hazafias Népfrontba, akkor szegény, vagy nem mindig szegény püspök, uraknak az volt a dolga, hogy biztassák a papokat, hogy szóljanak hozzá. Nagyon ritka volt a hozzászólás, mert aki hozzászólott, arra utána az ebédnél

vagy a virslinél nem néztek nagyon jó szemmel a kollegák, a szolgatársak. Végül nagy nehezen csak rá lehetett venni egy egyszerű vidéki lelkipásztort arra, hogy hozzászóljon a béke ügyéhez, ami a legfontosabb a szocialista tábor üzenetében, hogy milyen fontos a békemunka, és a papoknak is békemunkát kell végezni. Felállt ez a főtisztelendő atya, vagy nagyfőtisztelendő úr, és csak annyit mondott, hogy szerintem a harkályt nem kell biztatni a kopácsolásra. Mert a béke üzenetét nem Marx, Engels és Lenin találták ki, még csak nem is a nagy Szovjetunió, hanem Jézus volt az, aki azt mondta, hogy *boldogok a békességteremtők, mert ők Isten fiainak mondatnak*, és már az Ószövetségben is a béketeremtők, a békehírnökök azok, akik a legfontosabb prófétai szolgálatot végzik.

A kérdés az, hogy kell-e biztatni a keresztény civil szervezeteket arra, hogy a szegények között áldásos, mondjuk így, szeretetmunkát végezzenek. Ahogy a harkályt nem kell biztatni a kopácsolásra, szerintem önöket sem kell biztatni arra, hogy ezt végezzék. Hiszen az elmúlt húsz évnek, az elmúlt hatvan évnek, az elmúlt száz évnek hogy ne mondjam, az elmúlt négyezer évnek az a tapasztalata – ha a bibliai tradíciót figyeljük –, hogy mindig azok az emberek, akik tudták, hogy az életüknek nem ők a gazdái kizárólag és elsősorban, hanem a Teremtő a gazdájuk, és az életük boldogulását csak a szabadító, az üdvözítő Istennek köszönhetik, azok mindig magától értetődően tudták, hogy nekik ez a dolguk.

Ha ők kaptak valamit, akkor azt tovább adták. Amit kaptak, az nem is elsősorban anyagi javakról szól meg világi előmenetelről, hanem olyan belső értékekről – mi így mondjuk, az üdvösségről –, aminek a továbbadása a legfontosabb kötelesség is.

Valóban azt lehet mondani, hogy a szegénység a kérdése mindig is a keresztény, a keresztyén szolidaritásnak a próbaköve volt. Nagyon világosan ott van ez a keresztény etikának a közepében. Az Isten iránti szeretetünk, az ember iránti szeretetünkön mérhető, és az ember iránti szeretetünk az Isten iránti szeretetünkön mérhető. Ez a kettő, az Isten szeretet és az emberszeretet elválaszthatatlan egymástól, mert ha elválasztódik, akkor képmutatás lesz. Ha

valaki a felebarátját kizárja az ő maga privát, vallásos életéből, és úgy gondolja, az legfeljebb másodlagos vagy harmadlagos dolog, az olyan képmutatás, amit majd azután nem győznek ostorozni kívülről, és bizony még joggal is teszik. A másik dolog, amikor úgy gondoljuk, hogy az emberszeretetnek, az emberek iránt vállalt szolidaritásnak valójában semmi köze nincs ahhoz, hogy az emberekben egyébként milyen motiváltság van. Akkor oda fogunk jutni, hogy ez egy kötelességszerű tevékenység lesz, ami nem fogja elérni azt az embert, akit meg akarunk szólítani.

Tehát ez a fajta hármasság, ami az Isten, az ember, és a felebarátjának a kapcsolata, ez a keresztény szolidaritásnak a lényege, és úgy gondolom, hogy valóban ez méltó hozzánk. Nem tudom említés nélkül hagyni a tegnapelőtti délutáni élményt, bármilyen furcsa, hogy erről így beszélek, Kopp Máriának a gyászmiséjét, a temetését, a búcsúztatását a zugligeti templomban. Ott több száz ember együtt gondolt a magyar ügynek, a magyar szegények ügyének, a magyar társadalom ügyének, a magyar lelki egészség, a magyar lelkiállapot ügyének a nagy alakjára. Az ő személyében, az ő sorsában benne van az, ami ennek a világnak, a mi világunknak, a civil keresztény világnak a legfontosabb értéke.

Akár ellenszélben, akár hátszéllel, akár napsütésben, akár viharban tenni kell azt, ami Istentől rendelt dolgunk, nagyon fontos, hogy olyan szakértelemmel kell tenni, hogy abba a legrosszindulatúbb kritikus se tudjon belekötni, hanem végső soron mégis csak el kell, hogy ismerjen. Kopp Mária volt az, és bízunk benne, hogy az ő iskolája továbbviszi ezt az ügyet, aki világosan, tudományos eszközökkel, Európa és a világ tudományosságában először fogalmazta meg és tette nyilvánvalóvá mindenki számára, hogy ha valaki tagja egy közösségnek, és ha valakinek az életében hitbeli tartalom van, ami őt összeköti a transzcendenssel és összeköti az emberi közösséggel, az mindig értékesebb, mindig jobb tagja a társadalomnak, mintha valakiből hiányoznának ezek a kapcsolódások, ezek a gyökök, ezek a kötődések. Ezt tudományos tanulmányoknak a keretében – amit mi belülről érzünk és tudunk –, láttatni és elismertet-

ni, ez bizony egy kormányzat számára is kijelöl feladatot. Ha van értelme annak, hogy ma itt összejöttünk, az nem azért van, hogy önöket „kopácsolásra” buzdítsam, hanem annak a megbecsülése, annak az elismerése, amit Szászfalvi László államtitkár úr is elmondott már. Jó azért újra és újra eljönni a Felsőházba, a Magyar Országgyűlés épületébe – mégis csak itt kell intéznünk az ország-
nak az ügyeit –, hogy önök itt nemcsak meghallgassanak valamit, hanem mi is meghallgassuk önöket. Hiszen abból a terepmunkából jönnek mindannyian, ami nélkül nem lehet jó szociálpolitikát csinálni, és megkockáztatom, még jó gazdaságpolitikát sem lehet csinálni ezek nélkül a tapasztalatok nélkül.

Ami önöket, és ha szabad most mégis magamat is ebbe a körbe belehelyezni, ami minket motivál ebben az ügyben, az a belső lelki parancs, ami kívülről jön, ami felülről jön. De bizony tudomásul kell vennünk és szembe kell néznünk azzal, hogy ez ma nem a magyar társadalom többségének a gondolja. Ellenkezőleg, ha van negatív értelemben individuális társadalom, akkor az Magyarország ma Európában, ahol az embereknek a többsége úgy gondolja, hogy csak a másik rovására lehet érvényesülni. Úgy gondolom, hogy kifejezi a közhangulatot, ami az elmúlt húsz, vagy ki tudja hány évben, kialakult közöttünk, hogy az egyéni előremenetel, az egyéni túlélési stratégia felülírja a másik emberrel való szolidaritást. És nem valami moralizálás a részemről azt mondani, hogy milyen szomorú ez. Lehet, hogy rövid távon egy ilyen túlélési stratégia kifizetődő, hogy a magam számára, vagy egy társas egoizmussal vagy egy családi egoizmussal a legközelebbiek számára biztosítom a túlélést, a holnapi napot, a holnaputánit, meg talán úgy gondolom, hogy a hosszú távú célokat is, miközben a közösségi ügy, a közösségi felelősségvállalás háttérbe szorul. Ezen mi is rajta fogunk veszteni. Mert egymás rovására bizony nem lehet középtávon túlélni. Máról holnapra lehet, holnapután már nem. Tíz év múlva már nem. Ezt mutatja az országunk képe. Nem szeretném azt az időpontot meghatározni, de biztos vagyok benne, hogy valahol az '50-es éveknek a környékén kezdődik az, amikor

úgy gondoltuk, ha kell, az állammal szemben, a saját túlélésünket biztosítani kell. Az elmúlt húsz évben sem változott ez meg, és hová jutottunk? Azok a rendszerek, amelyek közösségi ügyeket, úgy is mondhatnánk, hogy státuszbiztonságot kellene, hogy adjanak a magyar közösségeknek és a magyar családoknak, azok a működésképtelenség határára jutottak. Az oktatási rendszertől elkezdve az egészségügyi rendszeren át, a szociális ellátó rendszerig. Hogy mennyi az álságosság, mennyi a tisztességtelenség, mennyi a feleslegesen vállalt áldozat, hogy valamilyen módon a rossz struktúrák, rossz beidegződések ellenére fenntartsuk azt, amire az embereknek, emberi közösségnek szüksége van. Ez azt jelzi, hogy ez így nem tud tovább működni. Ez leginkább azért van, mert úgy gondoltuk, hogy ha az állam rólunk nem gondoskodik, akkor visszavonulunk azokba a kis magánszférákba, vagy fél magánszférákba, amikben majd valahogy csak túléljük a dolgokat. Valamikor a vármegyéknek az erődítményei mögé vonultak vissza a kurucok és úgy gondolták, hogy majd a labancokkal, meg Béccsel szemben ott védik meg a nemzeti függetlenséget. Van ennek valamifajta történelmi hagyománya, de ha nem szakítunk ezzel, és ha nem tekintjük a kormányzatot szövetségesünknek ebben az ügyben – akkor is, ha egyébként bizony részértékeket sokszor súlyosan sértve átalakít rendszereket, és megpróbál működésképebbé tenni az emberek érdekében –, akkor el fogjuk veszteni a mérkőzést. A kormány is, meg a társadalom is. Természetesen ez fordítva is igaz, és ezért hívtuk ide önöket. Ha a kormány nem tekinti szövetségesének azokat az embereket, akik egyébként akkor is, ha megdicsérik őket a kopácsolásért, akkor is, mikor inkább megfeddik őket, mégiscsak kopácsolnak, teszik a dolgukat, akkor mi sem tudunk sikeresek lenni.

Tehát a szolidaritásnak a gondolata mellett, ami egy mélyen keresztényi dolog, ha nem teszünk oda egy másik dolgot a kormányzat részéről, és ezt nem tudjuk összekapcsolni, akkor bizony megint csak két malomban fogunk örülni. Ez a másik dolog pedig,

amikor a szegénység ügyéről beszélünk, a gazdasági hasznosság-nak a dolga.

Lesznek majd, akik el fogják mondani a megrendítő számokat a magyar szegénység kapcsán. Ezeket nem szeretném előrehozni, de mégiscsak hadd mondjam azt, hogy mára a magyarországi szegénység olyan méreteket öltött, hogy ez abszolút a gazdasági fejlődésnek a hátráltató tényezője.

Tehát ma, amikor a szegénységről beszélünk, akkor és ezt remélem, senki nem érti félre, nem kizárólag emberbaráti cselekedetről beszélünk, ami az önök munkájának a lényege, hanem arról a fajta gazdaságunk fejlődését hátráltató tényezőnek a felszámolásáról, ami lehetetlenné teszi azt, hogy együtt felemelkedjünk.

És ha lehet ehhez még hozzátenni valamit – bár ez nem egy divatos gondolat mostanában – mégis el kell mondanom éppen ebben a körben, hogy mi lesz Magyarországon azokkal az emberekkel, akiket most úgy neveznek, hogy a rendszerváltoztatás, a rendszer-változás vesztesei. Ez bizony a demokráciának is a próbája. Hogy van az – még bennünk is, akiknek nem kell, hogy nosztalgiája legyen a Kádár-rendszer iránt, néha bennünk is megfogalmazódik a gondolat –, hogy a Kádár-rendszerben a magyarországi cigányság munkaképes tagjainak a 85 %-ának volt munkaviszonya, ma meg 15 %-ának? Ha körülnézünk, talán ez nemcsak az ő bűnük és hibájuk. Vagy nem is talán elsősorban az ő bűnük és hibájuk. És sorolhatnám a többi számot mind. Tehát a dolog lényege mégiscsak az, hogy mit kezdünk azokkal, akik ma kiszorultak, lezuhantak, szegregálódtak abból a középből, amelyik előre megy ma Magyarországon? Ez a demokrácia próbája. Ez az elmúlt húsz év hitelességének a próbája. Ez annak a kérdése, hogy érdemes volt-e húsz évvel ezelőtt azt mondani, hogy vége van a diktatúrának. Mert mit mondjunk azoknak az embereknek, fiataloknak, és nemcsak az idősokról van szó, hanem azokról a fiatal diplomásokról egyébként, vagy munkát vállalni akarókról, akik között a munkanélküliség Magyarországon európai méreteken belül az egyik legmagasabb? Mit mondjunk azoknak az elmúlt húsz évnek az előnyeiről? Hogy

milyen jó függetlenségben és szabadságban élni? Mikor nekik rosszabb? Mikor úgy látják, hogy a szüleiknek nagyobb szociális biztonsága volt?

Tehát ha a demokrácia intézményét, ami minden hibájával együtt még mindig a legjobb államforma, amit eddig kipróbáltak, hitelessé akarjuk tenni, akkor ez a szegénység ügyében bizony nagyon súlyos feladatokat ró ránk. A veszteseknek bemutatni azt, hogy igenis, értelme volt az elmúlt húsz évnek. Ezért a nemzetstratégia részévé kell tenni a szegénység elleni küzdelmet, amit mi felzárkózási stratégiának nevezünk. Ezeket az embereket felelőssé kell tenni a saját életükért. Mert a szegénységben talán a legtragikusabb nem is a jövedelmi szintnek az iszonyatos mértékű zuhanása és csökkenése, hanem az a fajta lumpenizálódás, amelyik lehetetlenné teszi az akarást.

Tehát ha valakinek nagyon sokáig nincs lehetősége arra, hogy kitörjön, hogy előrejusson, hogy aktívá váljon, az egy idő után már nem is akar, és egy idő után meg nem is tud, még ha akarna sem. Az akarásnak a felébresztése az egyik legfontosabb feladat. És ezért mondjuk azt, hogy felzárkózás, amiben aktív az a célcsoport, akit megcélzunk ebben az ügyben és nem egyszerűen felzárkóztatás. A nemzetstratégia része, azért, mert a gazdaságpolitikának az egyik legfontosabb feltétele az, hogy azt az emberi tőkét, azt a társadalmi tőkét, azt az emberi erőforrást, ami nélkül egyetlen gazdaság sem tud működni, azt újra megerősítsük, újra felszabadítsuk, és azt valóban a közös nemzetstratégiának a céljai közé tegyük. Mert azt a különbségtételt, amit ugyan moralizáló éllel szoktak használni, én mégis használnám, és a szegénység szociológia is igazolja ezt a megközelítést, hogy mi a különbség a tisztesszegénység, meg a lumpen szegénység között. Amikor családok abban a helyzetben vannak, hogy abból a nagyon kevésből is valamilyen módon nemcsak fenntartják a napi életüket, hanem még valami kitörési pontot is fel tudnak mutatni, és milyen az, amikor még azokat a nagyon szerény forrásokat is, amik rendelkezésre állnak, azokat is csak eltékozolni tudják, mert képtelenek még a

nagyon korlátozott lehetőségeket is jól használni. Az a fajta szegénység, ami Magyarországon mindig is jellemző volt, abban volt egy ilyen típusú tisztas szegénység, amelyikből a kitörés lehetősége a belső motivációk szerint is jelen volt. És ami ma igazából terjed, az nemcsak egyszerűen a jövedelmi szint csökkenése, hanem a közösségeknek a szétesése. Azt kell, hogy mondjam, hogy ez az elmúlt negyven esztendőnek a következménye. Tehát amikor a 85 %-os foglalkoztatásról beszélünk a romák körében, ne felejtjük el, hogy az a fekete vonat rendszer mit eredményezett. A családfőt kiszakították abból az organikus közösségből, amiben ő élt, elvitték egy hétre, két hétre valamilyen külső munkára, és a visszatéréskor nem tudta ellátni a családfői szerepét. Egy idő után kiesett ebből a szerepből, és aztán még a munkája is elveszett, a jövedelme is, és semmi más nem volt, mint a lumpenizálódás. A tradicionális együttélési formák, amik adtak az életnek egy keretet, még akkor is, ha valaki másod- vagy harmadosztályú állampolgár volt, ezek estek szét. Ez bizony az úgynevezett szocializmusnak, a kommunizmusnak a következménye, amelyik az ilyesfajta társas együttéléteket egyébként is akadályozta és támadta. Több mint 50 ezer civil keresztény szervezetet szüntettek meg 1948 és 1949 között, hogy csak egy példát mondjak, de maga a rendszer is abba az irányba ment, hogy nehogy valamifajta közösségi tradicionális vagy saját alapon létrejött kezdeményezés előre tudjon menni.

Tehát akkor, amikor a szegénység elleni politikáról beszélünk, nemzetstratégiai ügyről, akkor egyszerre vannak a dolognak a pénzügyi mutatói, és a gazdasági hasznossága előttünk. Van egy kimutatás, egy komoly közgazdász csoport elvégezte azt a számítást, hogy ha a romáknak a foglalkoztatása elérné az európai átlagfoglalkoztatásnak a szintjét, az a nemzeti össztermékben országunként európai viszonylatban 3-4 %-os eredményt jelentene. Gondoljanak arra, hogy mit küzdünk egy 0,3 %-os kiigazításért, és mit jelentene egy 4-5 %-os GDP emelkedés.

Ez mind a foglalkoztatásról szól. Tehát ezt a fajta hasznosságot, és azt, ami az embert jelenti, ami az embert kell, hogy elérje, ami

közösségépítést jelent, ami családépítést jelent, azt a két dolgot mindenképpen össze kell kapcsolni.

Ha megengedik, mondanék néhány mondatot a felzárkózási stratégiának – amelynek az alcíme egyébként: Gyermekszegénység, mélyszegénység, romák. Nem véletlenül ez a három dolog együtt. Ez bizony a közép-kelet európai szegénységnek egy olyan sajátossága, amit tőlünk Nyugatra csak kevéssé ismernek, leginkább mondjuk a nagyvárosok peremén élő telepeken, vagy különböző ideiglenes lakókörülmények között élő embereknek az ügyében, de olyan középponti társadalmi problémának, idehozva a demográfiai kérdést is, mint amilyen az Magyarországon, vagy Romániában, vagy Bulgáriában, vagy éppen Szlovákiában, Csehországban, vagy akár a Nyugat- Balkánon, úgy nem ismerik ezt a dolgot.

Más ez az ügy, vagy ugyanarról az ügyről beszélünk? Másként kell róla beszélnünk, másként kell cselekednünk roma ügyben, mint egyébként szegénység ügyben, vagy pedig nem. Ez egy komoly és súlyos kérdés. Mi oldottuk fel ezt a problémát, hogy azt mondtuk, is-is. Igen, a romák közötti szegénységnek más fajta arca van, mint a nem roma magyarok közötti szegénységnek. Csak hogy két példát mondjak, egy negatívát meg egy pozitívát. Ma Magyarországon a cigánylányoknak az egyharmada 15 éves korára anyává válik, tehát megszüli az első gyermekét. Gondoljunk ebbe bele. Érdekes módon még itt is vannak területi sajátosságok, ugyanolyan jövedelmi viszonyok mellett, mint a nem cigány magyarok, és a romák között is van különbség. Dél-Baranyában ez a szám sokkal alacsonyabb, mint Észak-Borsodban, a Csereháton. Tehát még ott is van egy fajta kulturális örökség, de a többségi társadalommal összehasonlítva ez egy nagyon kiugró szám, és gondolom, nem kell mondani senkinek, hogy ennek milyen következményei vannak a későbbiekben.

Ugyanakkor az előbb beszéltem a lumpen szegénységről, azt is el kell mondani, hogy a szegénységi helyzet megoldásában a romák között a családi szolidaritás, a törzsi szolidaritás sokkal erősebb,

mint egyébként a nem romák között. Egy nem roma magyar ember, vagy család sokkal gyorsabban cserbenhagyja a szegénységbe, lecsúszásba került családtagot, mint ez a romák között előfordul. Van negatív kép, én szerintem nem feltétlenül az, ha arra gondolunk, hogy mondjuk, egy beteg cigány embert hányan látogatnak meg a kórházban, nemcsak látogatási időben, és ez milyen logisztikai problémákat jelent, akkor gondoljunk ennek a másik oldalára is. Azokra az emberekre, akik nem cigányemberek, és senki nem látogatja meg őket a kórházban. Mit jelent ez egy embernek a gyógyulásában. Azért ezeket a dolgokat úgy gondolom, együtt kell látnunk.

Tehát más arca van ennek a szegénységnek, és úgy gondolom, hogy valamilyen módon másként is kell kezelni. Pl. ugyan vannak ma már olyan szegénytelepek Magyarországon, ahol nem kizárólag romák élnek, tehát a cigánytelep probléma sem kizárólag cigányprobléma, de mégis más valakit egy cigánytelepről úgy kihozni, hogy őt egyébként először képessé teszem arra, hogy a jobb körülményeket fenn is tudja tartani. Ez egy egészen másfajta bánásmódot igényel, mint ha a devizahitel börtönéből kiszabadult embert próbálok lakáshoz juttatni, és ha ezt megtettem, akkor ő utána már meg fogja oldani a saját problémáját, csak ilyen segítséget kell neki adni.

Nagyon fontos, hogy az a más és a másként az nem jelent kisebb elköteleződést. Nincs különbség ilyen értelemben szegény és nem szegény között, hogy előbb segítsünk a sajátjainkon, mintha a romák nem a sajátjaink lennének, és aztán majd meglátjuk a többieket, hanem az elköteleződésnek ugyanaz a mértéke.

Azt azért mondanám, és ez a szociálpolitikánkban egy támadható, és támadott elem is, de ezt vállalnunk kell, hogy először azon segítünk, aki azután nagy eséllyel magán is tud segíteni. Tehát valamilyen módon az elvárásoknak is el kell jutniuk mindenkire, de nagyon fontos, hogy ilyen értelemben teszünk különbséget, nem pedig etnikai vagy faji alapon. És ha másként, az sem jelenti azt, hogy kevesebb energiát fektetnénk ebbe a dologba, hanem ellen-

kezőleg. Azt jelenti, hogy több energiát kell ebbe fektetni. Azért, mert itt még inkább előtérben áll az, egy középosztályból mostanában lecsúszott, mélyszegénységbe lecsúszott embernek eszközöket kell adni, hogy kitörjön. Aki pedig mindig is ebben a fajta lecsúszottságban élt, és ez általában a roma családokra jellemző, amellé embert kell adni. Valakit, aki úgy szólítja meg ebben a reménytelen helyzetében, hogy felébreszti benne a reményt, hogy érdemes kitörni. Hogy rá számítanak, hogy őt várják egyébként a többségi társadalomban. És ehhez plusz energiákat kell bevonni az embernek.

Ha különbséget is teszünk, a cél mégiscsak ugyanaz. Képesé tenni. Képesé tenni azt az embert, aki szegénységben él arra, hogy kitörjön, és éljen azokkal a lehetőségekkel, amik rendelkezésére állnak. Képesé tenni az életre, megtanítani élni. Ez a legfontosabb dolog. Hogy emellé azután milyen eszközöket rendel oda a kormányzat, természetesen az egy nagyon fontos dolog. Itt is megvannak az elveink, alapelveink, amik eltérnek részben attól, amit a korábbi kormányok tettek. Az egyik legfontosabb, amit már említettem, a teljesítményelv. Ha az állam ad valami plusz segítséget, azoknak, akik kiszorultak, akkor joggal várhat valami viszonzást. Egy olyan ösztöndíj rendszert indítottunk el tavaly szeptembertől, amelyik világosan méri a teljesítményt, és ha egy mélyszegénységben élő gyerek javít a tanulmányi eredményén, akkor több ösztöndíjat kap, ha pedig ront, akkor elveszíti az ösztöndíjat. Korábban is volt ösztöndíj rendszer, sokkal kevesebb pénzből. Képzeljék el, azok is kapták tovább az ösztöndíjat, akik megbuktak. Milyen ösztöndíj az ilyen? Csak hogy egy példát említsek. Ugyanez a helyzet a telepfelszámolás kapcsán. Először képesé tenni a családokat arra, hogy munkavállalók legyenek, hogy a gyermekek iskolába tudjanak járni, és utána megadni az eszközsegítséget.

Azután még egy másik pont, ahol nekünk kell az eszközöket biztosítani. Ezer roma nőt fogunk beiskoláznunk még idén tavasszal és kiképezni szociális asszisztensnek, hogy tudják kezelni azt a fajta kulturális, szociokulturális különbséget, ami a roma közös-

ségek és a többségi társadalom között van, hogy csökkentsék azt a küszöböt, ami az állami szolgáltatások meg a cigányközösségek között van. Közvetítő embereket, képezünk. Lesz képzettségük, szakmájuk. A kérdés az, hogy lesznek-e olyan intézmények, akik hajlandók őket fogadni, hogy azt a munkát el tudják látni. Miközben ebben a világban egyébként nagy a munkanélküliség. Úgy, hogy egyébként a magyar állam az Európai Unióval összefogva vállalja, hogy három évig adja a fizetésüket. Véres verítéket izzadunk már most előre, hogy ne az legyen, hogy kiképezünk műkörmös építőket, meg méregraktár kezelőket, azután három hónapig van egy kis ellátmányuk, vagy hat hónapig, utána pedig tovább tengődnek, és mennek majd a következő tanfolyamra, amikor virágkötők lesznek. Hogy ne így legyen a dolog, ezért senkit nem veszünk be úgy a képzésbe, hogy ne tudnánk megmondani, hogy egy év múlva te itt fogsz dolgozni – a szociális ellátó rendszerben, a gyermekjóléti rendszerben, az iskolában, a börtönben, a bíróságon, a kórházakban és így tovább.

Addig nem tudjuk elindítani a képzést, amíg nem lesznek meg ezek a munkahelyek. Talán el tudják képzelni, hogy fogadnak bennünket az intézményvezetők, amikor azt mondjuk, hogy van ezer ember, aki fél év múlva, egy év múlva alkalmas lesz arra, hogy ezt a közvetítő szerepet gyakorolja, ezt a küszöböt csökkentse, ezt a hátrányt valamilyen módon kiegyenlítse. Azt gondolom, hogy ebből a szempontból arra a tudatformálásra, ami a keresztény embereknek a sajátja, hogy mindenkit emberszámba veszünk, és mindenkinek próbálunk segíteni, nagyon nagy szükség van. Képesé tenni élni. Ezt jelenti a felelősség felébresztése. Amikor az ember először önmaga tud felelősséget vállalni a saját sorsáért, és nem abban a le-targiában él, hogy majd segítenek mások, hogy ha akarnak, vagy tudnak. Ez az első és legfontosabb lépés a szegénység elhagyására.

És ha megengedik, a végére mégis csak mondanék megint egy, a keresztény megközelítésben nagyon fontos dolgot.

Mert azt gondolom, hogy az igazi erőt nekünk ezen a területen mégiscsak az a tapasztalat adja, hogy amikor az ember segít,

akkor ő maga is nemesebbé válik. Azt is mondhatnám, hogy mi keresztények tulajdonképpen egoisták vagyunk. Miért segítünk? Azért, hogy jobb emberek tudjunk lenni. És ugye ismerjük azt a visszakapott pluszt, amit a célcsoport, a gondozott, az ápolt, legyen az egy idős néni, vagy egy feltörekvő cigánygyerek, vagy egy szerencsétlen alkoholista munkanélküli, visszaad? Visszaad nekünk belső megerősítésben, mert a felebaráti szeretet csak részben építi a felebarátot, az minket épít. Tehát mi magunkat építjük akkor, amikor másokat építünk, mert visszahat ránk, amit teszünk, és szerintem ez a legfontosabb motiváló tényező.

Hogy ez mennyire egyébként nemzeti gondolat, nem véletlenül hoztam ide Tisza Istvánnak egy idézetét, ami a nemzeti stratégiánknak is a mottója, aki azt mondja, hogy mindenkinek éreznie kell, hogy a nemzeti közösségnek a tagja. Ebben benne van a közösség, a nemzet, és benne vannak azok az érzések, amelyek nélkül szerintem jó felzárkózási politikát nem lehet csinálni.

Gábos András
a TÁRKI (Társadalomkutatási Intézet Zrt.) vezető kutatója

Húsz év szegénysége

A szegénység és fő meghatározói
Magyarországon az elmúlt húsz évben

Mondanivalómat néhány kérdés, néhány gondolat köré szervezem, melyek mindegyike valamilyen empirikus kutatás eredményén alapul, tehát alapvetően számokról fogok beszélni, ábrákat mutatok majd be. Ezeket igyekeztem úgy összeállítani, hogy láthatóak legyenek, érthetőek legyenek az Önök számára is. Ezeknek a kérdéseknek, gondolatoknak egy része általános folyamatokról szól.

Az első ilyen az, hogy hányan is élnek ma szegénységben Magyarországon. Hogy vajon a szegénység ebben az elmúlt húsz évben növekszik-e, vagy csak úgy látjuk. Hogy nemzetközi összehasonlításban a magyarországi szegénység vajon alacsonynak, vagy magasnak számít-e?

Ezt követően kiemeltem három olyan problémát, olyan egyéni vagy háztartás jellemzőt, amely szorosan összekapcsolódik azzal, hogy valaki szegény-e, vagy sem.

Az első az – és erről majd egy szemléletes ábrát fogok önöknek mutatni –, hogy hány gyermeke van.

A második ilyen, hogy milyen a képzettsége, a képessége? Mennyire határozza meg a háztartásban élők szegénységi kockázatát, hogy hol él valaki? Magyarországon elég erősen meghatározza valakinek a szegénységi kockázatát az, hogy hol is él.

Végül, ha időm engedi, akkor néhány olyan kitörési pontot is megemlítenék, ami kivezethet ebből a helyzetből.

Az empirikus kutatásokon alapuló eredmények lehetőséget adnak nekünk arra, hogy a szegénység, a társadalmi kirekesztettség problémáit megérthessük, az okokat, az okozatokat és a mechanizmusokat átláthassuk. Hogy erre cselekvési stratégiát, és intézkedési tervet építhessünk, és hogy célokat tűzzünk ki magunk elé, és ezeknek a céloknak a megvalósulását folyamatosan nyomon követhessük.

Az első kérdés tehát az, hogy hányan élnek ma szegénységben Magyarországon? Nagyon egyszerű, cinikus és egy kutatóhoz nem illő válasz erre az lenne, hogy attól függ.

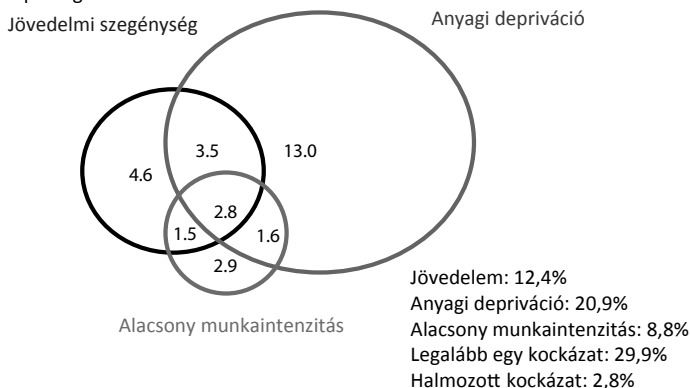
Én ehelyett inkább azt mondanám, hogy a magyar társadalomban is több olyan csoport van, amely valamilyen módon ezzel a helyzettel szembe kell, hogy nézzen, de nagyon nagy különbség van közöttük abban, hogy milyen súlyos is az ő helyzetük.

Említettük a célkitűzéseket. Amikor egy politikai döntéshozó, legyen az az Európai Bizottság, vagy a Társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárság azt a célt tűzi ki maga elé, hogy a szegénységben élők számát mondjuk 2020-ig csökkentse, akkor nyilvánvalóan meg kell tudnia mondani, hogy kiről is beszél. Kik azok, akiknek a számát csökkenteni szeretnénk? Az Európai Bizottság ezt három kritérium mentén határozta meg. A 120 millió, amelyből az Európai Unió 20 millióval vállalta csökkenteni a szegénységet 2020-ig, három kritérium alapján áll össze.

1. A szegénység kiterjedtsége

A hátrányok összekapcsolódása: jövedelmi szegénység, anyagi depriváció és állástalanság az **EU2020** szegénységcsökkentési célok kategóriái szerint 2008-ban, a népesség %-ában

Forrás: NTFS, Eurostat adatok

Az egyik ilyen, hogy a háztartás tagjainak a jövedelme az a szegénységi küszöbnél alacsonyabb legyen. A jövedelmi szegénységben élők aránya – itt a magyarországi helyzetre lefordítva a bal oldali kör szemlélteti, Magyarországon a rendelkezésre álló utolsó hivatalos adatok szerint a népesség 12,4%-a él jövedelmi szegénységben. Majd egy kicsit később ki fogok térni rá, hogy a gazdasági válság nyomán azért ez egy kicsit változóban van sajnos.

A második kritérium, hogy a háztartás tagjai anyagi nélkülözésben éljenek. Ez egy meglehetősen bonyolult mérőszám. Itt olyanokra kell gondolni, hogy a háztartásban élők nem tudnak fedezni bizonyos váratlan kiadásokat, fizetési nehézségekkel néznek szembe, a lakásukat nem tudják megfelelően fűteni, vagy nem tudnak megfelelően táplálkozni. Ha általánosabban akarom ezt megfogalmazni, akkor azt mondanám, hogy ez részben nélkülözést jelent, részben pedig egy olyan vészhelyzetet, ami adott esetben egy még súlyosabb helyzetet jelezhet előre. Magyarországon minden ötödik ember él ilyen anyagi nélkülözésben. Ezt szemlélteti a legnagyobb kör.

A legkisebb kör azoknak a számát mutatja meg, és ők 9-10 százaléknyan vannak ma Magyarországon, akik olyan háztartásban élnek, ahol az adatfelvételt megelőző egy évben egyetlen aktív korú háztartástag sem dolgozott. Ugyan ez a legkisebb kör, de Magyarországon, mint amire később ki fogok térni, ez jelenti a legsúlyosabb problémát, amikor a szegénység kockázatáról beszélünk.

Ez az ábra is szemlélteti, hogy ezek egymást átfedő halmazok. Legalább egy ilyen kritérium a magyar lakosság 30 %-át érinti. Tehát ilyen értelemben azt mondhatjuk, hogy Magyarországon kb. három millióan élnek szegénységben és társadalmi kirekesztettségben.

Nyilván ezek a halmazátfedések azt is mutatják, hogy hányan vannak olyanok, akik egynél több kockázattal is élnek egyszerre, és a legbelső szelete ennek a metszetnek 2,8 % volt 2008-ban, tehát kb. háromszáz ezer embert érint mind a három probléma egyszerre. Kb. 10 %-ot, egy millió embert érint legalább két probléma.

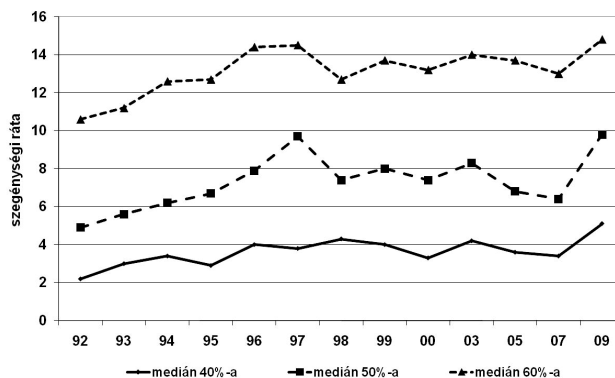
Tehát a válasz az, hogy valójában ez a hárommilliós népesség meglehetősen rétegzett, többféle kockázattal, többféle problémával él együtt, és a beavatkozás szempontjából sem mindegy, hogy ezeknek az aránya hogyan oszlik el. Különböző problémákat könnyebb orvosolni, másokat sokkal nehezebb.

Hogyan alakult az elmúlt húsz évben a szegénység Magyarországon? Ez az ábra a szegénység különböző mélységeit mutatja.

A legfelső szaggatott vonal mutatja a hivatal, az Európai Unió által is használt szegénységi küszöböt. Ebből láthatjuk, hogy a rendszerváltást közvetlenül követően, a mi a népességünk mintegy 10 %-a élt jövedelmi szegénységben. Az utolsó előtti adatpontot jellemezte nagyjából ez a 12-13 %-os szegénységi ráta, amiről az előbb beszéltem. Ezek azonban a TÁRKI adatai, amik valamivel frissebbek, mint a KSH adatai, itt már 2009-re is tudunk valamit mondani ennek alapján, és láthatjuk, hogy az adatsornak a vége

2. Trendek: növekszik vagy csak úgy látszik?

Szegénység és mélyszegénység 1992 és 2009 között

Forrás: KSH Jövedelemfelvétel, MHP, TÁRKI Monitor

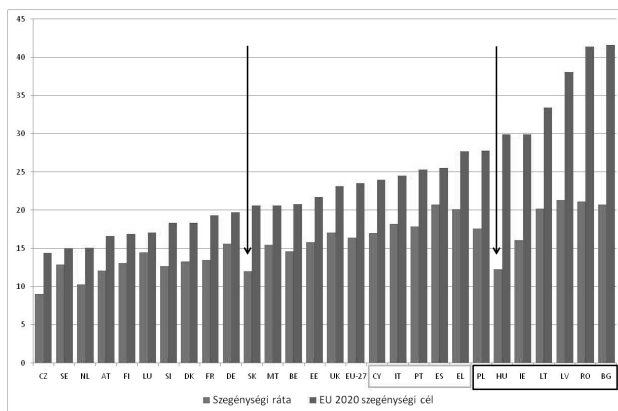
ismét egy növekedést mutat. Tehát ma már kb. 14 %-a a lakosság-nak él jövedelmi szegénységben.

Ez a trend azt is megmutatja nekünk, hogy igazából volt egy nagyon jelentős növekedési szakasza ennek a szegénységnek, mégpedig 1992 és 1997 között, de valójában tudjuk az adatokból, hogy a jövedelmek egyenlőtlensége már a '80-as években elkezdődött Magyarországon. A 2000-es éveket kisebb-nagyobb ingadozások mellett a szegénység kiterjedtségének stagnálása jelentette. A későbbi adatok választ adnak arra is, hogy vajon a gazdasági válság hatására tartósan növekedni fog-e a szegénység, vagy egy rövid átmeneti állapottal van dolgunk.

Ha a nemzetközi összehasonlításban nézzük a magyarországi szegénységet, akkor ezzel az ábrával azt szeretném szemléltetni, hogy attól függ ismét, hogy hogyan is mérjük. Itt azt a két mérőszámot mutatom, amiről már szó volt az előzőekben, a világosabb oszlopok azok az Európai Unió által korábban bemutatott,

3. Nemzetközi összehasonlítás

A jövedelmi szegények, illetve az EU2020 cél által érintettek aránya a teljes népességben, 2010, EU-27

Forrás:
EUROSTAT

vagy használt szegénység vagy társadalmi kirekesztettség együttes mérőszámát, tehát a hárommillió embert mutatják Magyarországon esetében. A sötétebb oszlopok pedig a jövedelmi szegénységben élőket, tehát akiket 12,4 %-nak láttunk az előző ábrán.

Azt látjuk, hogy ha az első mutatót nézzük, akkor Magyarország bizony azok közé az országok közé tartozik az Európai Unióban más keleti tagországok, illetve a déli tagországok mellett, ahol magas a szegénységben és a társadalmi kirekesztettségben élők aránya.

Más a helyzet azonban, ha csak a jövedelmi szegénységet figyeljük, itt egy nyíllal meg is jelöltem Magyarországot, illetve Szlovákiát is, mint két olyan országot, ahol az egyik mérőszám szerint magas, vagy közepes, Szlovákia esetében közepes szegénységi számot látunk, a jövedelmi helyzet alapján viszont egy viszonylag alacsonyabbat. Tehát ennek alapján Magyarországról azt mond-

hatjuk, hogy nagyjából a skandináv és a kontinentális európai országok között helyezkedik el.

Most áttérnék azokra az egyéni és háztartási jellemzőkre, amelyek többé-kevésbé meghatározzák azt, hogy valaki szegénységben él-e vagy sem.

Az adatok lehetőséget adnak arra, hogy megpróbáljuk körülhatárolni azokat a jellemzőket, amelyek a legvalószínűbbé teszik azt, hogy a családtagjai szegénységben élnek vagy sem. A táblázat bal oldalán azokat a társadalmi csoportokat láthatják, amelyek

4. A humán tőke szerepe

Konzisztensen magas kockázatú csoportok	Konzisztensen alacsony kockázatú csoportok
max. alapfokú végz. htfő inaktív háztartásfő <u>3+ gyermekesek</u> <u>falvakban élők</u> romák	min. középfokú végz. ht fő van második kereső is <u>gyermek nélküli ht</u> <u>budapestiek</u> nem romák
<p>Nagy és növekedett a kockázat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gyermekes háztartás - alacsony iskolázottságú htfő <p>Önálló hatások: az iskolázottság szerepe kiemelkedő</p> <ul style="list-style-type: none"> - a munkaerő-piaci helyzethez képest is (V4 országokra jellemző) 	

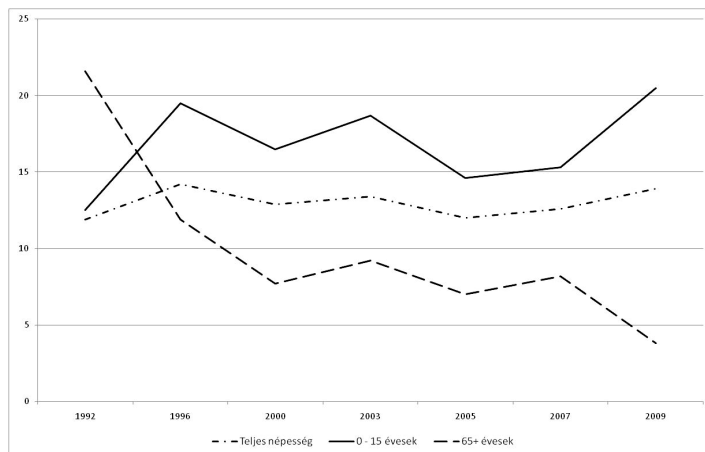
az 1992 és 2009 közötti időszakban konzisztensen, folyamatosan magas szegénységi kockázatúak voltak, a jobb oldali oszlopban pedig amelyek folyamatosan, konzisztensen alacsony szegénységi kockázatú társadalmi csoportok.

Tehát azt láthatjuk, hogy Magyarországon az elmúlt időszakban azok voltak nagy valószínűséggel szegények, mégpedig nagyon szegények, ahol a háztartásfő legfeljebb alapfokú iskolai végzettségű vagy inaktív volt, ahol a háztartásban három vagy több gyerek volt vagy van, akik falvakban éltek vagy élnek és a romák. Konzisztensen alacsony kockázatú csoportok voltak pedig ebben az időszakban azok, ahol a háztartásfő legalább érettségizett, ahol van második kereső a háztartásban, ahol nincs gyermek a háztartásban, a budapestiek, és azok, akik nem romák.

Folyamatosan nagy és növekedő volt azoknak a kockázata ebben az időszakban, ahol általában a gyermekes háztartások, és különösen azoké, ahol sok gyermek él, és azoké, ahol a háztartásfő alacsony iskolai végzettségű. A gyermekesek szegénységére kicsit később vissza fogok térni. Itt csak azt szeretném hangsúlyosan kiemelni, hogy az elmúlt húsz év folyamatainak elemzése világosan megmutatta, hogy a szegénység növekedésének és mélységének a legfontosabb meghatározója Magyarországon az emberi tőke, tehát a tudás és a készségek hiánya volt. Tehát anélkül, hogy itt most részletesen belemennék a folyamatok és a mechanizmusok bemutatásába, azt egyértelműen állíthatjuk, hogy a gazdasági szerkezet átalakulásával az emberi tőke Magyarországon részben leértékelődött. Az a meglévő tudás és készség, ami korábban lehetővé tette, hogy az aktív korú férfiak a cigány népességben 85 %-ban dolgozhassanak, olyan mértékben értékelődött le a rendszerváltás folyamán, ami a mostani foglalkoztatás veszteséghez vezetett. Tehát ez egy egyértelmű folyamat, és egy nagyon erősen meghatározó folyamat. Az iskolai végzettségnek még a munkaerő piaci helyzeten túl is nagyon jelentős hatása van, ha minden más hatást ki tudunk szűrni a statisztika eszközeivel. Ez általában jellemző a visegrádi országokra, de nem jellemző pl. a nyugati országokra. Tehát ha a nyugati országokban vagy az északi országokban valaki dolgozik, nagy valószínűséggel nem szegény, míg Magyarországon ez nem így van.

5. Gyermekek és gyermekesek: vesztesek?

A szegénységi ráta alakulás életkor szerint Magyarországon, 1992-2009

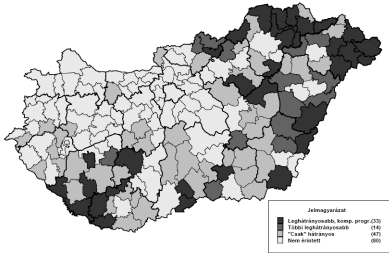
Forrás: MHP, TÁRKI Háztartás Monitor

Amint már többször is említettem, a gyermekesek szegénységi kockázata rendkívül magas Magyarországon, ezt ezzel a viszonylag egyszerű ábrával szeretném szemléltetni. A folytonos vonal mutatja a gyermekesek szegénységi rátáját 1992 és 2009 között, az alsó szaggatott vonal pedig a 65 évnél idősebbek szegénységi kockázatát.

Tehát azt látjuk, hogy közvetlenül a rendszerváltást követően elsősorban az idősek éltek szegénységben Magyarországon, de már a '90-es évtized közepére a gyermekesek szegénységi kockázata lényegesen magasabbá vált, és az azóta eltelt időszakban ez a távolság folyamatosan növekedett és úgy tűnik a legutolsó adatokból, hogy a gazdasági válság hatása ezt a folyamatot tovább erősítette. Ez tehát azt jelenti, hogy az elmúlt húsz évben a gyermek vállalása nagyon erősen megnövelte a szegénységben élés kockázatát Magyarországon.

6. A területi aspektus: települési lejtő és térségi hátrányok

A leghátrányosabb helyzetű kistérségek területi eloszlása

Forrás: KIM (2012)

Hol élnek a szegények? (2010)

- Magyarország: **12,4%**

Regionális különbségek

- Közép- Magyarország: 6,5%
- Dunántúl: 11,4%
- Alföld és Észak-Magyarország: 17,1%

Települési különbségek (urbanizációs szint)

- >500 f ő/m² : 4,7%
- 100- 500 f ő/m²: 11,0%
- <100 f ő/m² : 17,7%

Forrás: EUROSTAT

Az, hogy valaki hol él, az Magyarországon ugyancsak erősen meghatározza, hogy milyen valószínűséggel szegény ő, vagy a háztartásában élők. A bal oldali Magyarország térkép az a fejlesztési tervek előkészítése során a hátrányos helyzetű kistérségek elhelyezkedését mutatja Magyarországon, minél sötétebb egy kistérségnek a színe, nyilván vagy hátrányos helyzetű, vagy leginkább hátrányos helyzetű térségnek van minősítve. Láthatjuk ennek a jól ismert földrajzi mintázatát. Ezek különböző mérőszámok mentén lettek meghatározva.

Mit tudunk arról, hogy hol élnek azok, akik jövedelmi helyzetük szerint szegények? Láthatjuk, hogy 2009-2010-ben a népességnek 12 %-a volt jövedelmileg szegény Magyarországon, és ha figyeljük a regionális különbségeket, amire nincsenek igazán nagyon részletes adataink, akkor azt látjuk, hogy a közép-magyarországi régióban ez az arány csak 6,5 %, tehát mintegy a fele az országos átlagnak, a Dunántúlon nagyjából megegyezik az országos átlaggal, az Alföldön és észak-Magyarországon viszont 17 %. Kelet- és Észak-Magyarországról van szó – ez egy nagy régió –,

és ha tovább bontanánk regionálisan vagy megyei szinten, akkor még jobban látszódná, hogy ez a terület érintett a legsúlyosabban ebből a szempontból.

Ha a települési különbségeket nézzük, akkor Magyarországon egyértelműen megfigyelhető az ún. települési lejtő. Tehát minél kisebb településen él valaki Magyarországon, annál nagyobb a szegénységi kockázata.

Végezetül röviden arról beszélnék, hogy a kutatási eredmények alapján milyen kitörési pontokat fogalmazhatunk meg a magunk számára, ha a szegénység csökkentését tűzzük ki célul. Nyilván vannak rövidebb és hosszabb távú lehetőségeink. A rövid távú meg-

7. Kitörési pontok

Rövidtávú megoldások:

- Késspénzes jóléti támogatások
  - hatásosak, de egyben ellenőszttönz ők is lehetnek, éppen a legfontosabb területen (munkavállalás)
  - feltételes késspénztranszferek?
- A munkaer ő-kínálat korlátainak lebontása: álláskeresési és munkába járási költségek csökkentése; képzések

Hosszabb távú megoldások:

- Fokozatos hangsúlyváltások a társadalompolitikában: problémakezelés helyett megelőzés, szegénységcsökkentés helyett **a szegénység átörökítésének megakadályozása**
- Munkaer ő-kereslet növelése
  - foglalkoztatás-b övülés az alacsony iskolázottságúak és az inaktívak között
- Humán t őke beruházás
  - korai képességfejlesztés rendszerének reformja
  - oktatási rendszerhez való hozzáférés javítása

oldások között talán az elsődleges, amiről a legtöbbet beszélünk, hogy a késspénzes ellátásnak mi a szerepe a szegénység csökkentésében. Azt tudjuk az adatokból, hogy Magyarországon Európai Unió összehasonlításban is viszonylag hatásos ez a rendszer, tehát

ha nem lennének a készpénzes jóléti ellátások, akkor Magyarországon lényegesen magasabb lenne a szegénység. Ugyanakkor ezekkel van egy probléma is. Erre államtitkár úr is utalt valamelyest, hogy éppen hogy a legsúlyosabb problémát valamelyest mélyíti. Tehát egy magas, az elérhető munkajövedelemhez képest magas készpénzes ellátás ellentétben lehet a munkavállalásra. Éppen ezért ezeknek az átalakításánál erre figyelemmel kell lenni.

Megfontolandó azoknak az ellátásoknak a bevezetése, amelyek a készpénzes transzferek mellé egy olyan feltétel teljesítését szabják, amely az igénybevevő számára valamilyen ösztönzést jelent, hogy a saját vagy a gyermekei emberi tőkéjét fejlessze, és ezáltal képessé tegye magát arra, hogy egy idő után önmaga kikerüljön a szegénységből.

A másik ilyen, rövidebb távú megoldás, hogyha azokat a korlátokat, amelyek ma az emberek munkavállalását jelentős mértékben akadályozzák (pl. állást keressenek maguknak lakóhelyüktől, vagy munkába járjanak), lényegesen csökkentjük. Vagy olyan képzéseket nyújtunk számukra, amelyek rövid távon is lehetővé teszik számukra a munkába állást.

A hosszabb távú megoldások között egy olyan hangsúlyeltolódásra lenne szükség – amely folyamatban van, nemcsak Magyarországon, hanem általában az Európai Unióban –, hogy a problémakezelés helyett a megelőzés kerüljön előtérbe. A segélyezés helyett az esélyteremtés annak érdekében, hogy az egyik legfontosabb problémát, a szegénység átöröklésének problémáját csökkenthessük, és magát az átöröklődést megakadályozzuk. Ennek több gyakorlati megvalósulása lehetséges. A társadalmi felzárkózási stratégia erre komoly kísérleteket is tesz.

Nem elégséges az, hogy valaki munkát akarjon vállalni, ha nem áll rendelkezésre munkalehetőség. Ez szintén egy hosszabb távú és általában gazdasági fejlődéssel összefüggő, a gazdaság szerkezethez tartozó probléma. Annak érdekében, hogy az alacsony iskolázottságúak és a jelenleg inaktívak között nagymértékben növekedjen a foglalkoztatás, hosszú távú megoldásokban kell gon-

dolgodni. Erről már többször én magam is említést tettem, hogy az igazi kitörési pontot az emberi tőkébe való beruházás illetve az oktatási rendszerhez való hozzáférés javítása jelenti, és itt ma már a kutatások alapján egyértelműen mondhatjuk, hogy ezt minél hamarabb elkezdjük, a kora gyermekkorban, annál hatásosabb, annál hatékonyabb lehet, de ugyanakkor azt is tudjuk, hogy ennek csak hosszú távú hatásai várhatóak.

Seszták István
pasztorális helynök, Hajdúdorogi Egyházmegye

Szegénység és örömhír

Az ember olykor nehezen érti még életének titokzatos dolgait, eseményeit, alakulását. Különösen így van ez a felfoghatatlan Isten misztériumainak, titkainak fürkészásában. Vannak olyan Istenhez vezető „ajtók”, melyeket gyakran „bevehetetlenek”, zárnak érzünk – legalábbis emberi erőfeszítéseinkből kiindulva, azokat látván. Az Isten kinyilatkoztatása, különösen a Krisztusban élénk táruuló isteni akarat képes és akarja a sokszor meggyengült erőnk és látásunk miatt zártak vélt ajtókat megnyitni, azokon az istenkereső embereket átengedni, Hozzá és Titkaihoz közelebb engedni az embert. Ez a hit dimenziója, a hit világa, a hit ereje, s bizony a hit nagyvonalúsága is: mely engedi, hogy sok mindent megértsünk (bár nem a ráció hatalmából fakadóan) életünkben!

A szegénységnek pusztá tényle is gyakran az emberi értelmet oly gyakran egész egyszerűen megállítja, elszomorítja, „hidegen hagyja”, érthetlenségében falat épít.

Jézus Krisztus, az isteni akarat „tolmácsa”, kinyilatkoztatója és kinyilatkoztatása, azonban sohasem az emberi értelem elszigetelt valóságával közelít a szegénységnek az ő korában is inkább nyomasztóan jelenlévő kérdéséhez, különösen nem a szegény emberhez, magához. (Engedjék meg, hogy görögkatolikus papként kicsit elfogult legyek Krisztushoz, aki meglátásom szerint, ebben a kérdésben is, a létező leghatékonyabb „receptet” kínálta a kérdés megoldására). Krisztus közeledése, mely kell(ene), hogy minden őt követőt is kötelezzon, csak annak az isteni akaratnak a közvetítésében érthető meg, mely örömhír, – még erőteljesebben: evangélium –, olyan jó hír, mely képes az emberi életet radikálisan megváltoztatni. A szegénységre gyógyír csak az az örömhír lehet, mely valahol életerős és hatékony változást tud eredményezni az emberekben, a lelkekben. Persze ez a változás nem mindig mennyiségi, sőt – sokkal inkább minőségi, tartalmi).

Krisztus újdonsága (új szövetsége) éppen abban van, hogy valami egészen megváltozott, elérkezett, beteljesedett. Nagyon kemény szavak, melyektől olykor a jó keresztény ember élete is nagyon távol van, pedig a Krisztus követő ember, életének minden pillanatában a már megváltozott, elérkezett és beteljesedett időben, egyszóval krisztusi érában él!

Elérkezett az Isten Országá! (A teológia ma gyakran beszél arról, hogy Krisztus személyének – életének, szavainak, tevékenységének, halálának és feltámadásának – igazi mondanivalója ebben foglalható össze: Ő „nem tesz mást”, mint Isten Országát hirdeti. Persze nem kevés ez, tudva, hogy sokan nem is értették és értik meg az örömhír lényegét.

Jézus Krisztus örömhíre annak az isteni, atyai akaratnak a megmutatása, mely azt „akarja, hogy minden ember üdvözljön és eljusson az igazság ismeretére” (vö. 1Tim 2,4). Minden ember!

Szegénység és krisztusi örömhír gondolatom szerint egyedül ebben az egyetemes távlatban, az isteni szeretet minden emberhez

való odafordulásában érthető és gondolható el. Így Jézus küldetése természetesen a szegényekhez is szól, sőt – sokan úgy gondolják – elsődlegesen hozzájuk!

Jézus azt mondja a kiléte és a messiási identitása felől érdeklődő jánosi tanítványoknak, „a szegényeknek hirdettetik az evangélium”. Nézzük meg ennek a szentírási helynek a pontos szövegét (Lk 7,22): ¹⁸Ezeokról az eseményekről a tanítványai mind beszámoltak Jánosnak. János magához hívatta két tanítványát ¹⁹és elküldte őket az Úrhoz, hogy kérdezzék meg: „Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk?” ²⁰Amikor a két férfi Jézushoz ért, előadta: „Keresztelő János küldött el minket hozzád, hogy kérdezzük meg: Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk?” ²¹Epp sokakat meggyógyított különféle bajokból, betegségekből, és megszabadított gonosz lelkektől, a vakoknak pedig visszaadta a látásukat. ²²Ezért így felelt nekik: „Menjetek és jelentsétek Jánosnak, amiket láttatok és hallottatok: vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak feltámadnak, a szegényeknek meg hirdetik az evangéliumot. ²³Boldog, aki nem botránkozik meg rajtam!”

Jézus Krisztus személye tehát egy új korszaknak nemcsak kezdete, hanem értelme is. Akit a kor (hozzátehetjük minden kor) halottnak vél: a béna, a vak, a leprás, a sánta és a halott, azok most – ebben az új, Jézussal „teli” korban – életre kelnek, életre kelhetnek. Ezt az újdonságot, mely a krisztusi megértés kulcsa, igazán azzal tudják fokozni (vagy inkább még érthetőbbé tenni) az evangélisták, hogy hozzáteszik: ebben a korszakban, ebben a jézusi érában – már – a szegényeknek is hirdetik az evangéliumot!

-πτωχοιευαγγελιζονται - a szegényeknek hirdetik az evangéliumot. E szavak hangsúlyos voltát nemcsak az adja, hogy az utolsó sort foglalják el, hanem az is, ami követi: „Boldog, aki nem botránkozik meg bennem”. Miért kellene megbotránkoznia azon, hogy a vakok látnak, a sánták járnak, a leprások megtisztulnak, a süketek hallanak, és a halottak feltámadnak? Mindezekre nem vonatkozhat a megbotránkozás. Jézus életéből azonban nyilvánva-

ló, hogy az igazán botránkoztató az volt, hogy az evangéliumot a szegényeknek hirdette. Ha tehát Jézus dicséri azt, aki nem botránkoztat ezen, akkor ezzel hangsúlyozza ennek az utolsó jelnek a fontosságát. Ezt igazolja a boldogságok meghirdetése is: „Boldogok a szegények” (Lk 6,20).

Jézus személye, igehirdetése az Atya akaratának teljességeként, az üdvösség korszakának meghirdetését jelenti, melyből egyértelmű, hogy a szegények sincsenek kizárva, ez az ő boldogságuk, ez az isteni „egyetemes” boldogság.

Jézus örömhíre szól azokhoz a bűnösökhöz, akiknek bűnössége abból a „helyzetből”, foglalkozásból származott, melyet Jézus korában úgy vélték, hogy az erkölcstelenséghez, bűnös cselekedet végzéséhez vezet (lásd vámosok), szól azokhoz a kicsinyekhez, akiknek szintén „egyfajta ontológiai” kisebbségtudattal kellett számolniuk. Mindezeket, s minden szegényt Jézus azonban más szemmel, más közeledéssel néz: ők azok, akik elfáradtak és megvannak terhelve (vö. Mt 11,28). Ők sem az emberektől, sem az „isteni üdvösségtől” nem várhattak igazi rátalálást, felemelkedést, talpra állást. Eddig! Jézus számukra, a személyében elérkezett örömhírt, az Isten közelségét, Országát nyújtja, adja.

Az örömhír, amit Jézus a szegényeknek hirdet, így hangzik: „tiétek az Isten Országá” (Lk 6,20). Márk az evangélium hirdetését így írja körül: „hogy a bűnösöket hívjam” (2,17). Ezzel tehát a szegények Isten közbelépését remélhetik, mégpedig nem a homályos jövőben, hanem most. A példabeszédek nagy része arra utal, hogy az örömhír: a bűnbocsánat. Ha Jézus a szóhasználat szintjén kevésszer is használja a „bűnök bocsánata” kifejezést (Mk 2,1-12; Lk 7,36-50), az általa alkalmazott képek azonban mind erről szólnak: elengedett adósság, hazatérés, az elveszett megtalálása, a foglyok kiszabadulása. Sőt, Jézus tettei is mind ebbe az irányba mutattak. Ennek legfontosabb kifejezési formája az asztalközösség, ami a korabeli ember számára életközösséget jelentett. 2Kir 25,27-30 szerint Jojáchimot a babiloni király az asztalához ülteti annak jeleül, hogy rehabilitálta. A bűnösökkel vállalt asztalközösséget nem

csupán társadalmi szolidaritás vagy érzelmi részvétel kifejezésének kell tartanunk, hanem az üzenet részének, legérzékletesebb kifejezésének.

Jézus újdonsága és ezzel a szegényekhez való fordulása egyértelműen meghatározza a keresztyén közösségek, egyházak, emberek viszonyát és hozzáállását a mindenkori szegénységhez, elesettséghez, igazi rászorultsághoz. Jézus örömhíre, az Atya szeretete és minden emberhez való odafordulása, minden ember felemelésének vágya az a gyógyír, melyet az Egyházaknak mindvégig közvetítenie kell a világ számára.

Önkritikusan kell megállapítanunk, hogy az egyházak kétezzer éves történelme olykor kevésbé volt képes ennek a küldetésnek a hatékony erejét felmutatni, de jóleső érzés megemlékezni azokról a személyekről, akik igazi élethivatásuknak tekintették ennek a jézusi örömhírnek, a szegények felkarolásának szolgálatát, az első századok hitvalló püspökeitől kezdve, Szent Ferencen át Kalkuttai Teréz anyáig.

Az egyházak azonban elsődlegesen, mint az örömhír közvetítői, az isteni jelenlét felmutatói szükséges, hogy tudatában legyenek ennek az elengedhetetlen szolgálatnak a felelősségével, hiszen míg ember él a földön, mindig lesz „rászorultság” is az isteni szeretetre és vigaszra, melyet alázattal és örömmel kell felmutatnia a világnak.

Polgári László
görögkatolikus parókus

Segítés a végeken –

A görögkatolikus egyház szociális tevékenysége

Elöljáróban: ne várjanak nagy tettekről szóló beszámolókat! Apró szavak, mosolyok, segítő mozdulatok formálódnak kezünk nyomán – az ország egyik legszegényebb vidékén – a szeretet életévé.

– A görög katolikus egyházi szerveződés hármastagozódású a határon belül, de folyamatosan tartja a kapcsolatot a határon túli kapcsolódó területekkel is. Határon belüli szervezeti egységeink:

– Hajdúdorogi Egyházmegye – Szabolcs–Szatmár–Bereg megye és Hajdú–Bihar megye.

– Miskolci Apostoli Exarchátus – Borsod–Abaúj–Zemplén megye.

Budapesti Szórvány Helynökség – az ország többi megyéje.

A Hajdúdorogi Egyházmegye

Szociális és karitatív életének és működésének, az Egyház küldetéséből fakadóan jobb, hatékonyabb és átgondoltabb ellátása érdekében 2010. december 6-ai hatállyal Kocsis Fülöp hajdúdorogi püspök megalapította a Szent Lukács Görögkatolikus Szeretetszolgálatot. Ez a szervezet fogja össze az egyházmegye szeretetszolgálatát.

A szeretetszolgálat tevékenységi köre:

- egyházmegyei fenntartású szociális intézmények irányítása,
- a szociális alapellátások fenntartói felügyelete és működtetése,
- gyermek- és családvédelmi szolgáltatások biztosítása,
- az egyházközségi fenntartású intézmények felügyelete,
- az egyházközségi fenntartású szociális alapellátások szakmai felügyelete, tanácsadása.
- az Egyházmegyében folyó karitásztevékenység felügyelete,
- a Hajdúdorogi Egyházmegyei Szociális Iroda működtetése.

A Hajdúdorogi Egyházmegyében több idősek bentlakásos otthona működik egyházközségi fenntartásban. Ezekhez kapcsolódnak még a szerzetesközösségek, ill. egyházi alapítványok által működtetett otthonaink. Lelki gondozásban kiemelkedik ezek közül a Bazilita Nővérek Máriapócsi Szent Makrina Szeretotthona. Érezhető, hogy egy imádkozó szerzetes közösség áll a szolgálat mögött.

2010. januárjától napjainkig huszonhét egyházközségi fenntartású, és egy központi, négy kistérséget összefogó házi segítségnyújtó szolgálat kezdte meg működését, ahol házi segítségnyújtást, szociális étkeztetést, szenvedélybetegek nappali ellátását, falugondnoki szolgáltatást végeznek. A házi segítségnyújtás nem csak az egyedülálló, vagy beteg, idős embereknek nyújt segítséget, hanem a sokszor munkanélküli, de munkát szerető, segítőkész híveinknek is. Egyik férfi hívem órákon keresztül mesélte az idősekkel kapcsolatos élményeit. korábban a munkanélküliség miatt depresszióval küszködött. Most ő segít mosolyával másokat mosolyogni.

Gyermekotthonok működtetése, melyben biztosítja az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett

gyermek otthon nyújtó ellátását, a különleges szükségletű gyerekek integrált ellátását, a fiatal felnőtt további utógondozói ellátását. Valamint a szakellátást más okból igénylő gyermek teljes körű ellátását. Fejlesztő pedagógust és lelki vezetőt alkalmazunk a szellemi és a lelki felzárkóztatásban.

Nevelőszülői hálózat szervezése, fenntartása és működtetése, amely szakmai programja alapján alkalmas az ideiglenes hatálylallyal elhelyezett az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermekek/fiatalok, különleges szükségletű gyermekek/fiatalok, utógondozói ellátást igénylő fiatalok integrált ellátására.

A Debreceni és Nyírségi Görögkatolikus Gyermekvédelmi Központ működtet 9 lakásotthon, itt 97 gyereket látnak el, emellett 46 nevelőszülőnél 114 gyermek van. A Hajdúsági Görögkatolikus Gyermekvédelmi Központ 10 lakásotthon működtet, a lakásotthonokban 113 gyereket látnak el, emellett 36 nevelőszülőnél 98 gyermek van. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén működő Gyermekvédelmi Központ 8 lakásotthon működtet, amelyekben 88 gyermek éli mindennapjait. A nevelőszülői hálózathoz 155 nevelőszülőnél élő gyerekek tartozik.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzattal kötött feladat-ellátási szerződés után, 2011. szeptember 1.-től, fenntartóként működteti tovább a Megyei Önkormányzat Ápológondozó Otthon Szakolyi intézményét, ahol 150 fogyatékos ember él.

Külön feladat a cigányokkal való foglalkozás. Ez részben intézményeken keresztül történik: pl. hodászi cigány óvoda, iskola, szociális otthon. Az itt végzett munka alapját *Sója Miklós* atya rakta le, lefordítva cigány nyelvre a szertartásunkat. Hasonló kezdeményezések indultak a megye zárt cigány közösségeit ellátó egyházközségeink közül több helyen is, pl. Kántorjánosiban. Könnyebb hatással lenni a cigányságra ott, ahol megőrizték nyelvüket, kultúrájukat, hierarchátusukat. Szabolcsban ez több helyen így van. Borsodban már nem.

Nyíregyházán 2011. szeptemberében indult a guszevi cigány iskola. Érdekesség, hogy itt feljelentettek minket jogvédők, hogy elkülönítjük őket, s így nincs egyenlő esélyük a más iskolákba járókkal. Mi úgy gondoljuk, hogy így minden más iskolába járónál nagyobb esélyük van a fejlődésre, mert egyedi, kultúrájuknak és életállapotuknak megfelelő, speciális programmal tudjuk őket segíteni.

A cigánység lelki gondozását Máriapócs külön búcsúval, és sajátosan számukra szervezett lelkigyakorlatokkal segíti. Máriapócsi parókusi tapasztalatom, hogy vannak cigány közösségek, amelyek lealacsonyítónak tartják magukra nézve ezt a búcsút és nem vesznek részt a többi cigánnyal. Ez megnehezíti hatékony lelki gondozásukat.

Az Egyházmegyei Karitászt végzi a szokásos szeretetszolgálatát. Új utakat keresve ehhez, létrehozta weboldalát, Szeretettár címmel. Az atyáknak van hozzáférési lehetőségük, ott szerepel a karitászt raktár teljes készlete, melyből lehet igényelni is, de látható, hogy ki, mit, mire kér. Persze lehet jelezni azt is, hogy kinek, milyen továbbadandó dolga van az egyházközségében. Így létrejön egy, az egész egyházmegyét összefoglaló készlet anélkül, hogy hatalmas raktárakat kellene bérelni.

A Karitászt önszerveződő, alulról építkező közösségei nagyon találékonyak. Nyíregyháza –Jóságosok pl. az Értelmiségi Egyesület, a Nyugdíjas és Ifjúsági Egyesület az egyházközséggel karöltve alkotta meg a lakótelep szociális térképét. Mindmáig együtt szervezik a segélyprogramjaikat. Korrepetálást, ill. a tehetséges diákok versenyre felkészítését éveken át sikeresen segítették a közösség tanár tagjai. Az adományok szétválogatását, célhoz juttatását, a rászorulókat feltérképezését nagyszerűen segítik a nyugdíjasok. A fiatalok, pl. az ifjú házaspárok erős cserebere kereskedelmet alakítottak ki, szigorúan nonprofit alapon. Sok hasonló kezdeményezés él Debrecenben, Miskolcon, Kisvárdán és az ország több nagyvárosában lévő közösségeinkben.

Miskolci Apostoli Exarchátus

Szervezeti rétegződése alig egy éve formálódik, a Szentatya rendeletét követő területi és létszámbővülés nyomán. Az Exarchátusban minden szociális és karitatív tevékenységet a Karitás koordinál.

A klasszikusan karitás segélyezést az egyházmegyével összekapcsolt Szeretettár program segítségével tervezzük. Az országos karitás sikeres tűzifa segélyprogramját mi is hatékonyan alkalmazzuk. Ezen a területen nagyon jó az összhang az önkormányzatokkal, hogy ne legyenek átfedések a segítségben. Minden ősszel alma, krumpli és hagyma vásárt tartunk, nagyon kedvezményes áron, óriási érdeklődés mellett. Nagyon sokat tudunk így segíteni a rászoruló családokon.

A Cserehát gettósodott településein részben az egyházmegyében már ismertetett intézményi eszközökkel segítünk a cigányság felemelésében. Rakacaszenden és Selyeben összevont óvoda és iskola működik 100 %-ban cigány gyermekeknek. Homrogon számukra is elérhető minőségi képzést indítottunk az iskolában. Tervezzük Rakacán egy felnőtt szakmunkásképzés megszervezését.

Találkozókkal, speciális lelki programokkal keressük a kapcsolat útját. A cursilló és más lelkeségi mozgalmak jó segítséget jelentenek a lelki formálásukban. A Nyíregyházi Teológián romológiai és speciális mentálhigiénés képzést tervezünk a hatékonyabb segítségnyújtás megteremtéséhez. A Miskolci Görögkatolikus Egyetemi Kollégiumban Roma Szakkollégium indult, a hívő cigány véleményformáló elit képzésére.

Az Exarchátusban 15 házi segítségnyújtó szolgálat működik egyházközségi fenntartásban. Szenvedélybetegek bentlakásos otthonát és nevelőszülői hálózatot tervezünk átvenni ebben az évben.

Nagy feladat szeretetszolgálatunknak a kisfalvak egyedül élő, idős lakóinak lelki és testi gondozása és az értelmiség elvándorlásának megállítása a kistelepülésekről. Az ingyenes jogsegélyszolgálat, a jelzőrendszeres gondozó hálózat kiépítése folyamatos.

A szociális szervező és szolgáltató központ kiépítése folyamatban van. Folyamatosan követjük elvándorló híveinket az ország minden részébe, hogy szolgálhassuk őket, ill. segítségükkel minden elesett embert a környezetükben.

Nagy öröm volt megtapasztalni az itt élőknek a Sajó és Tisza árvizei nyomán kialakult önzetlen segítséget. Azóta megnőtt a helybeliek szociális érzékenysége mások iránt is. Szegénységük nem teszi lehetővé a nagy adományokat, de sok kis szolgálattal értékes segítségre képesek.

Szórványhelynökség, határon túli területek szeretetszolgálata

Megpróbáljuk kihasználni a viszonylag fiatal családos papjainkat a szórványban élők szeretetszolgálatánál. Sokszor a feleségek szakmája – pedagógus, egészségügyi dolgozó, orvos, védőnő – segítenek egy-egy szolgálat elindításában. Mindenütt civil szervezeteket (alapítvány, egyesület) hozunk létre, és ezeken keresztül felekezettől függetlenül segítünk. Elsősorban a házi segítségnyújtó szolgálat, a speciális iskolák – pl. Szolnok – hatékonyak. Nagyon jól használható a szórványban élő, szétszóródott közösségeink összetartására az internet.

A határon túl Szlovákiában, Ukrajna kárpátaljai területén és Románia partiumi részén az itt tanult görögkatolikus papok segítségével tartjuk a kapcsolatot, és juttatjuk el a segítséget hozzájuk, ha szükséges. Sajópálfaláról ahol most szolgálok, egy kis történet. Nyolc évvel ezelőtt a kárpátaljai Batár községgel alakítottunk ki jó kapcsolatot. Mikulásra mindig 2-300 csomagot vittünk ki az ottani gyermekeknek, el is nevezték Sajópálfalát Mikulásfalvának. Ők pedig cserébe magyarságból, tiszta hitből, emberségből adtak igazi szép példát számunkra. Közben az ottani helyzet megváltozott, a mikuláscsomagok már nem aktuálisak, de az adakozás jó élménye erősítette közösségünket.

Magyar egyházi irodalommal, szellemi, lelki táplálékkal, közösségi programokkal tudunk most segítségükre lenni. A HÁLÓ szervezet kárpát-medencei programjai kölcsönösen hasznosak

mindkét térfél lakóinak. Kárpát-medencei szemüveg kerül a HÁLÓ találkozókon résztvevő anyaországiak szemére. Mélyebben és tágabban látják ezzel a magyarságot, önmagukat, egyházukat is.

Egyházunk elképzelése, hogy a Szeretetszolgálat szervezése által ott vállaljunk gyermekvédelmi illetve szociális feladatokat, ahol a Görögkatolikus Egyháznak vallási közössége van, annak erősítése céljából, és azért, hogy híveinket a lelki táplálékon túl fizikai segítségben is részesíthessük. Tapasztalataink szerint sokat segít a mindennapok szükségleteinek enyhítése, de akkor igazán hatékony a segítség, ha lelki alapozással is együtt jár.

Egyházi szervezeteink mellett az egyházi háttérű civil kezdeményezések létfontosságúak ennek megvalósításában. Ezúton is szeretném minden egyházi közösség nevében megköszönni a civil szervezetek munkáját!

(Ezen összefoglalás egyházmegyei részét a Szent Lukács Szeretetszolgálat szakmai vezetőjének, Ungvári Sándornak segítségével készítettem. Ezúton is köszönöm a rendelkezésemre bocsátott, általa összeállított anyagot!)

Lőrincz Norbert
Magyar Máltai Szeretetszolgálat

Élet a „pokoli toronyban”

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat az elmúlt években „*A hit védelme és a szegények istápolása*” jelmondata értelmében jó néhány szegény telepet, többek között kifejezetten roma telepeket is felkarolt és támogatott és támogat a mai napig. Jelenleg nyolc kistérségben dolgozunk és közel tíz településen vagyunk jelen különféle „*Jelenlét*” programjainkkal.

2009 volt az az év, amikor Veszprém megyei jogú város önkormányzata megkérte a Magyar Máltai Szeretetszolgálatot, hogy jöjjön, és a hajléktalan ellátó intézményrendszert vegye át Veszprémben, mert ez az intézményrendszer nem nagyon működött. A Pokoli Torony Program egy modern kísérleti bemutató program kíván lenni, aminek a lényege az, hogy egy civil szervezet megmutassa részben az önkormányzatnak, részben

pedig az államnak, hogy mi az, amit összefogással meg lehet tenni.

Alapvetően két kérdésünk volt: Az egyik az, hogyan lehet embereket, családokat „megmenteni”, és hogyan tudja a házat beilleszteni a város szociális rendszerébe egy ilyen speciális program.

A „*pokoli torony*” 1965-ben munkásszállónak épült, kint van a város peremén, gyakorlatilag az ipari terület kellős közepén. Volt egy fénykora, majd egy hanyatlása, és azután 1995-től gyakorlatilag 2009-ig a város nem mert hozzányúlni ehhez az épülethez. Már akkor olyan nagyságú volt a probléma, hogy nem tudták kezelni. Amikor mi beléptünk, semmi mást nem csináltunk, megvásároltunk egyetlen egy darab 17m²-es ingatlant, ilyenből egyébként a tízemeletes épületben szintenként 22 darab van, és ebbe az egy darab ingatlanba beköltöztünk. Napi 8-10-12 órát ott voltunk, tehát jelen voltunk a háznak az életében és megpróbáltuk belülről megismerni a ház sajátosságait.

Egy érdekesség: a 9. és a 10. szint a honvédség tulajdonában van (ők szintén munkásszállónak használták a helyiségeket), a terepbejáráson kiderült, hogy a katonák rendőri biztosítás nélkül nyolc éve nem teszik be a lábukat az épületbe.

Mi akkor már ott dolgoztunk háromnegyed éve, és nem nagyon értettem, hogy mi a probléma, de a mai napig csak biztonsági személyzet segítségével megy be pl. a postás is az épületbe. Bár ma erre már nem lenne szükség.

Voltak rövid, közép, és hosszú távú céljaink. Nagyjából a rövid és középtávú célokat sikerült megvalósítanunk az elmúlt három év folyamán, és jelen pillanatban már a hosszú távú célokon gondolkodunk.

Hogy mit is tettünk? Elkezdtünk olyan építkezéseket folytatni, amelyek gyakorlatilag az egész épület megmentését szolgálták. Így pl. rögtön a bejáratot, hiszen sem ajtó, sem ablak nem volt. És akkor a lépcsőházak még lényegesen rosszabb állapotban voltak. Komoly beruházásokat tettünk, persze nem az egész házban, hanem apránként mentünk és lépegettünk. Kicseréltük a nyílászárókat,

erre nagyon nagy szükség volt, a lakásoknak kb. a 40 százaléka fel volt törve. Vannak olyan lakók, akik saját tulajdonú lakásban laknak, vannak olyanok, akik albérlőként vannak itt, és vannak üresen álló lakások, mivel vannak olyan tulajdonosok, akik 10-15 éve nem jelentkeznek. Ez egy nagyon komoly probléma. Például az SZMSZ-t vagy az Alapító Okiratot módosítani ebben a házban nem lehet, mert ehhez 100 százalékos tulajdonosi hozzájárulásra lenne szükség.

Az elmúlt időszakban a háznak komoly közüzemi tartozásai halmozódtak fel. Most ez közel 25 millió forintra rúg, ami azt jelenti, hogy ez a „magára hagyottság” 8-10 évének a termése. Abban az időben a háznak nem volt közös képviselője, nem volt közössége, és a közösségihiány okozta azt, hogy gyakorlatilag a közüzemeket senki nem fizette. Amikor odamentünk, ezt hatan tették meg. Most már ott tartunk, hogy 187 lakásból negyvenvalahányan fizetnek közös költséget, tehát azért fejlődünk, de hát nem olyan túl egyszerű az élet. 2009 áprilisában, amikor először odamentünk, alig-alig lehetett a szintek között közlekedni. A ház a külső területén derékig érő szeméthalmaz volt, összességében hét darab legnagyobb méretű konténer szemetet szállítottunk innen el, és természetesen a ház közeléből és környezetéből még egy csomó egyebet is.

Az elhagyott ház második emeletén egy drogos tanyát a fedeztünk fel. Ma már egy közösségi funkciót ellátó tér lett a házban.

Elkezdtuk a felújítást. Be kellett húzni komplett új villanyvezeték, hiszen nem volt működőképes villanyvezeték a házban, illetve ami volt, azon mindenféle lekötések voltak. Amikor odamentünk, akkor közel a 6. emeletig volt feltelepítve a régi szennyvíz rendszer. Semmit nem lehetett vele csinálni, egy vadonatúj szennyvízhálózatot kellett a házban kiépíteni. Van egy erkélyrendszere a háznak, ami a közvetlen életveszély kategória, hiszen ez egy '65-ben épült panelház, a ház szerkezetéből jönnek ki vasrudak, amik tartják az erkélyeket, ahol tartják. Amikor megérkeztünk, akkor a folyosókon gyakorlatilag sem takarítás, sem

egyéb más nem volt Ez volt a *mindenki mindent lop* időszaka. A villamossági és egyéb szakemberek nem jöttek ki a házba, mert nem mertek bejönni még rendőri kísérettel sem. Innen kezdve mindenki azt csinált, amit akart. Most úgy oldjuk meg a közüzemi díjak beszedését, hogy már 2,5 – 3 éve előre fizethető kártyás mérőórákat szerelünk fel. Arra jöttünk rá, hogy egy dolgot tudunk csinálni: elkezdünk tulajdonosként részt venni a ház életében. Ez azt jelentette, hogy vásárolni kellett ingatlanokat, visszaállítottuk pl. a közgyűlés rendszerét, és a közgyűlésen lehetőségünk van arra, hogy valamit változtassunk ennek a háznak az életén. Amikor elkezdtünk vásárolni, akkor megközelítőleg 380 ezer forinttól voltak itt eladó ingatlanok – ma, Magyarországon, Veszprémben, az egyik leggazdagabb magyar városban! Kiépítettük a fűtési rendszert, ez úgy sikerült, hogy a Magyar Máltai Szeretetszolgálat kap az EON-tól gázt. A ház nem kap, és nem is kaphat, míg a 15 egész egynéhány tized milliós tartozását le nem rója..

Nagyon érdekes patthelyzet van, ezért a Máltai Szeretetszolgálat saját költségén vezette be a gázt a házba. Először a saját intézményébe, és most pedig elkezdjük a többi szinten is kiépíteni fűtésrendszert. Ami nagyon fontos, hogy úgy gondoltuk, rendet kell teremteni, ezért kialakítottunk egy portaszolgálatot. Ennek egyrészt az a funkciója, hogy a házba csak olyan ember jöjjön be, aki ott lakik, vagy ha nem olyan ember jön be, akkor arról tudjunk.

Kiépítettünk egy kamerarendszert. Természetesen nem azt nézzük meg, hogy pontosan kihez ki megy be, de a lépcsőház, az előtér, a főbb dolgok be vannak kamerázva. Ezek már mind közgyűlési hozzájárulással történtek. A tízemeletes házban gyakorlatilag 14 éve nem működött lift. (Egyébként három lift működött valaha.) Ezek közül most egy liftet sikerült felújítanunk, illetve vadonatúj liftet felépítenünk. Találtunk olyan lakót, aki a hatodik emeleten nyolc éve ott lakik, és nem jött ki az épületből. Nagyon komoly problémák voltak.

Jelen állapot: 47 db lakást és a harmadik szintet is teljes egészében megvásároltuk. Valamikor a harmadik szint egy gyermekvé-

delmi intézmény volt, és ebből alakítottunk ki egy rehabilitációs célú átmeneti szállót. Most gyakorlatilag ez az intézmény „tartja el” a házat.

A kilencedik, tizedik szintet egy jelképes összegért kibéreltük a magyar honvédségtől, és működtetünk egy szociális pontot a házban, illetve különféle gyermekprogramjaink is vannak.

360 ezer és 1,8 millió forint között vásároltunk lakásokat. Ez azt jelenti, hogy pl. az 1,8 millió forintos, az 3 db egybenyitott, negyvenegynéhány négyzetméteres lakás volt. Mellékhelyiségek a lakásokban nem voltak, a folyosón volt a 22 lakásnak egy db közösségi WC-je, és mosdója. Mi, amely lakásokat megvásároljuk és felújítjuk, minden lakásba beletesszük a vizesblokkokat már rákötve az új csatornarendszerre. Működtetjük a szociális pontot, működik egy gyermek klubunk – ez minden délután –, közösségi programokat szervezünk, pl. kirándulásokat, teadélutánokat. Elkezdtük a balesetmentesítést, tetőt szigeteltünk, folyamatosan vásároljuk a lakásokat, most már 56 százalékos tulajdonrészt képviselünk, tehát nagyjából azt lehet mondani, hogy az van, amit mi szeretnénk. Természetesen ez nem diktatúra, de egy iránymutatás mindenképpen. Leváltottuk a volt közös képviselőt, aki egyébként a ház 6 és fél millió forintjával lógott meg, és gyakorlatilag leürítette a bankszámlákat, most próbálunk nulláról építkezni.

Működik az említett rehabilitációs szálló és működik egy „túlélő pont” is. A második emeleten, 150 négyzetméteren, hat darab lakás egybenyitásával létrehoztunk egy ún. „túlélő pontot”, amelyben van fűtés, és van konyha, mosdó, zuhanyzási, vécézési lehetőség, van egy mosoda, mosógép szárítógéppel, felnőtt közösségi tér, gyermek közösségi tér, és egy szociális információs iroda. Ez az élettér, ahol napközben, a téli időszakban is el tudnak lenni az emberek.

Van a portaszolgálatunk, vannak szociális bérlőink is, az önkormányzattal sikerült leszerződünk, és szociális bérkijelölési jogot vásárolt tőlünk az önkormányzat, ezért most már tíz lakásban az önkormányzat által kijelölt szociális bérlők laknak megfelelő körülmények között. Természetesen ők felújított lakásokba érkeznek.

Eddig 110 millió forintot költöttünk a házra, ebből volt egy 65 milliós OSIS támogatás, ez a Soros Alapítványnak az amerikai támogatása, a Máltai Szeretetszolgálat 25 millió saját forrása, 5 milliós önkormányzati forrás. (Ez az 5 millió a város költségvetésében 12 éven keresztül szerepelt, mint a „pokoli torony” életveszély elhárítási feladataira kirótt 5 millió forint, de egyetlen egy évben sem kapta meg a ház. Tavaly sikerült kiharcolnunk azt, hogy ezt valóban a háznak adták.) Ebből lett a lépcsőház korlátjainak a javítása, illetve az ablak cserék. A közösségi életet elkezdtuk működtetni a házban, rendszeresen tartunk különféle teadélutánokat, elkezdtünk beszélgetni a lakókkal, és amellett, hogy vannak a személyes szociális munkajellegű kapcsolatok, segítő jellegű beszélgetések, amellett közösségi beszélgetésekre is hangsúlyt fektetünk. A ház minden fontos dolgát megbeszéljük az ott lakókkal. Tegnap volt éppen a legutóbbi közgyűlésünk, amelyen éppen az idei fűtőkorszerűsítésről beszéltünk. Az idei évben, ha minden jól megy, akkor két szintnek meg tudjuk oldani a fűtését. Vannak különféle gyermekprogramok, kirándulások. Itt a lakosság egy része roma származású, tehát nagyon fontos a különféle mozgás, zene, és egyéb programok biztosítása. Vannak korrepetálási programjaink, iskolai felzárkóztatási programjaink, tanoda jellegű szolgáltatásunk működik a házban, és vannak ünnepek, amelyeket megülünk a ház közösségével együtt.

A célunk az, hogy minden, amit felújítunk, amihez hozzányúlunk, valóban európai színvonalú legyen és ezzel is példát mutassunk arra, hogy hogyan és milyen emberi körülmények között lehet élni egy korábban elhagyott, lepusztult házban.

Azt gondoljuk, hogy most már egy olyan programcsomag van a kezünkben, amit valóban le tudunk tenni más önkormányzatok asztalára. Mintát adunk ahhoz, hogyan lehet hozzányúlni egy ilyen típusú problémához, hogyan lehet elkezdni, megoldani és kezelni egy közösség szétesését úgy, hogy a közösség újra kezdjen működni, és ezáltal a lakók saját maguk is tudjanak hosszú távon létezni ebben a környezetben.

Vitális Gábor SDB

„Elég nekem, hogy fiatalok vagytok”

Oktatás és gondoskodás szalézi módra

Szalézi szerzetes vagyok, a római katolikus anyaszentegyház szerzetes papja. A mi oktatási rendszerünk, a szalézi oktatás és gondoskodás alapja a mintegy 150 évvel ezelőtti oktatási rendszer, mely a keresztény pedagógiára, annak hagyományaira épül, de mégis egy teljesen eredeti módszert kidolgozta.

Bosco János, a későbbi Don Bosco 1815-ben született egy Torino melletti tanyán. Gyermekévei és megpróbáltatásai ezekben az években nagyok voltak. Nemcsak neki és családjának, hanem az akkori kor szinte minden észak-olasz családjának komolyan meg kellett küzdenie a megélhetésért, ugyanúgy, mint ahogy most meg kell küzdenie egy fiatalnak. Nagy volt a migráció Torino felé, óri-

ási a munkanélküliség, és a tanulás szinte elérhetetlen valóságnak tűnt nagyon sokak számára. A kis János nagy nehézségek árán, de pappá lett. Családjá anyagiakban nem tudta őt támogatni, ezért a tanulás mellett komoly fizikai munkát kellett vállalnia, hogy eltarthassa magát, és fizetni tudja a tanulmányait, majd később, hogy előteremtse a szemináriumba lépéshez szükséges összeget, ami abban a korban bevett szokás volt. Fiatal papként azután szembesül a valósággal, a Torino utcáin kallódó fiatal gyerekekkel és azok nyomorával. Az otthon hiánya, a munkanélküliség, a gyermekmunka, a fiatalok kihasználása, a nem megfelelő munkafeltételek, a gyermekéhezés, a gyermekbűnözés, a börtönökbe került tizenévesek mind-mind arra ösztönözték, hogy jobbnál jobb ajánlatokat utasítson vissza, melyeket tudása és talpraesettsége miatt akartak rábízni. A börtön valósága, ahol meglátogatja a fiatalokat, döbbsenti rá arra, hogy az utcán kallódó ifjúsággal nem foglalkozik senki. Ő maga úgy fogalmazza ezt meg, hogy a börtönbe került fiatalok nem rosszak, csupán senki nincs, aki foglalkozott volna velük és megmutatta volna számukra azt, hogy mi a jó. Ezekből a szörnyű tapasztalatokból alakul ki benne ösztönösen a megelőző módszer pedagógiája. Jelmondatává válik a fiatalok minden áron való megmentése, melyért képes volt éhezni, hogy enni adjon nekik, képes volt koldulni, hogy biztosítani tudja a tudáshoz és a megélhetéshez szükséges alapfeltételeket.

Don Bosco lényegében a tevékenység embere volt, akik munkájában segítségére voltak, éveken át kérték, hogy elveit vesse papírra, hogy azt mások is használhassák. Ezt csak 1877-ben, mintegy 11 évvel a halála előtt tette meg, és akkor is csak hét oldalt írt „A megelőző módszer az ifjúság nevelésében címmel”. Természetesen nem lehet őt a pedagógia nagy teoretikusaival, Montessorival vagy Rousseau-val egy szinten emlegetni, mindazonáltal csodálnivaló tény, hogy hírneve és módszere felülmúlja a felekezeti és nemzeti hagyományokat. Szimpátiával és pozitív megbecsüléssel elfogadták azokat a nem keresztény környezetben is az egész világon. Több mint 130 országban van jelen ez a szerzetes

rend, többek között olyan országokban is, ahol más katolikus vagy keresztény csoportokat nem engednek működni.

Don Bosco pedagógiája a fiatal teljes valóságára irányul. Ahhoz, hogy a fiatal valóságában fel tudjuk karolni, és személyiségének, emberségének, erkölcsének, hitének fejlődését előre tudjuk mozdtítani, ebben a pedagógiában fontos helyet kap a tanítás – tanulás hagyományos módszerén, vagyis az iskolai módszeren kívül az oratórium. Mi is ez az oratórium? Az oratórium a fiatalokkal való foglalkozás helyszíne, otthon, ami befogadja a fiatal. Egy plébánia, vagy egy egyházközség, ami evangelizál. Egy iskola, amely az életre neveli és segíti őt. És végezetül egy udvar, ahol barátságok kötődnek, és ahol vidáman együtt lehetnek kötetlenül a fiatalok. Ebben az oratóriumban sosem hiányozhat a sport, a zene, a tánc. A fiatalok fejlődése és kikapcsolódása érdekében lehetőséget biztosítunk a színjátszásra, az animációra, amelyben egyre nagyobb szerep és felelősségvállalás teremti majd meg az érett személyiséget. A szalézi megelőző módszer magába foglalja a személyiség fejlődésének előmozdítását, az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit és az evangélium hirdetését. Ugyanakkor a megelőző módszer alapja egy pedagógiai szeretet. Az a szeretet, amely képes nevelői kapcsolatokat teremteni a fiatalok között és hozzájárul azok fejlődéséhez. Ennek a megelőző módszernek, vagyis a szalézi pedagógiának a célcsoportja a szegény, elhagyatott sorsú fiatalok, akiknek szükségük van a segítségre, hogy megnyíljanak, és felfedezzék az élet gazdagságát, majd növekedjenek ebben. Ez a fajta szeretet a szalézi pedagógiában és minden egyes pedagógiában kellene, hogy Isten szeretetének olvasható jelévé váljék mind a szegény, elhagyatott sorsú fiatalok, mind pedig az összes fiatal között, akikkel csak foglalkozik. Bár ez a szeretet elsődlegesen az utolsókhöz, a legszegényebbekhez szeretne elérkezni, azokhoz, akiknek a legnagyobb problémáik vannak, mégsem zár ki egyetlen fiatal sem, mert nyitott minden kor problémájára, valóságára és lehetőségeire egyaránt. A megelőző módszer a fiatal előrehaladását biztosítja négy ponton: a vidámságban, a reménységben, a bizalomban, és a

párbeszédben, amelyet a fiatallal folytatunk. Ez a fajta szeretet így egyesül egy nagyfokú pedagógia bölcsességgel: otthonos a praktikus és gyakorlati dolgokban, egy optimista nevelési szemléletre épül a türelemben, amelyet az életben való előrehaladásért mindenkinek el kell sajátítani.

Mi is ennek a szalézi pedagógiának a három legalapvetőbb vonása? A legelső az **elfogultság** a fiatalokkal szemben. Ez a pedagógia minden szabadidőt a fiataloknak akar szentelni. Nem órarendi kötelességeink miatt vagyunk csupán a fiatalok között, mondhatom bátran szerzetesként, de a pedagógusainkra is jellemző ez, hanem azért, mert szeretnénk befogadni a problémáikat és az örömeiket is egyaránt. A szegénységet, a munkát, a nevelés hiányát, a növekedés nehézségét, és a családi fészek hiányát szeretnénk pótolni nekik.

Nevelési, oktatási módszerünk sikere talán abban rejlik, hogy mi nemcsak a fiatalokért, hanem a fiatalokkal együtt létesítünk közösséget és iskolákat. Nemcsak értük keressük a problémák megoldását, hanem velük együtt, hiszen a mi fiataljaink főszereplői az oktatásnak. Megosztjuk velük az életünket és alkalmazkodunk az igényeikhez is. A fiatalok részvétele határozza meg az órarendet, a munkastílust, az újra evangilázálás eszközeit, vagy pedig az imádság módszerét, amit alkalmazunk. Jelen lenni ma a fiatalokkal, és a fiatalok között azt jelenti, hogy fizikai értelemben ott vagyunk közöttük, hogy pszichológiai értelemben, és kulturális értelemben is ott vagyunk közöttük. A mai korban nemcsak a magyar fiatalok, hanem világviszonylatban nézve is a fiatalok azt kérik tőlünk, a nevelőktől és a felelős politikustól is egyben, akikre a nevelésük, az oktatásuk, a róluk való gondolkodás van bízva, hogy kísérik és segítsék őket, de mindenekelőtt többet legyenek köztük, osztozva az életükben, főleg a szabadidőben, a kötetlen percekben. A mai kor fiataljai kérik tőlünk, hogy fizikailag legyünk jelen, és szeressük azt, amit a fiatal szeret. Mert csak így tudjuk megérteni őket, és így lesznek fogékonyak arra, hogy megértsék és befogadják a pozitív értékeket, amelyet át akarunk adni nekik. A mai kor fiataljai kérik

tőlünk, hogy baráti, önzetlen jelenléttel közeledjünk hozzájuk, és ne csak intézményes keretek között, ahol sokszor csak személytelen kapcsolatokat tudunk kialakítani, és főleg a tevékenységek szervezésén van a hangsúly, és nem a személyes kapcsolaton, amely az egyén iránt érdeklődik. A mai kor fiataljai kérik tőlünk azt is, hogy legyünk aktívan jelen az életükben. És végezetül kérik tőlünk azt is, hogy legyünk tanúságtévő emberek köztük, azaz tanúságtévő jelenléteket is kérnek, amely a tényekben mutatja meg a hirdetett életet és annak értékét.

Ugyanakkor ennek a pedagógiának másik pillére a **bizalom** a fiatalokban, azaz, hogy egyetlen fiatal sem elveszett. Számunkra ugyanis egyetlen fiatal sincs elveszve, mert nevelőink feladata, hogy újra és újra lehetőséget keressenek arra, hogy a fiatalokkal kapcsolatot teremtsünk. Megtaláljuk a bennük rejlő adottságokat és a jót, majd rádöbentsük képességeikre, lehetőségeikre, és az élet értelmére. Egy szalézi pedagógus – lehet az pedagógus, vagy szerzetes – soha nem mondja, hogy most már feladom, már elég.

A harmadik pillér egyfajta kimutatott **szeretet** a fiatalok iránt. Don Bosco ezt így fogalmazza meg: „Nem csak szeretni kell őket, érezniük is kell, hogy van, aki szereti őket.” Szeretni kell őket a nekik tetsző dolgokban, úgy, hogy részt veszünk gyermeki kedvteléseikben, így fokozatosan megértik, hogy szeretik őket azokban a dolgokban is, amelyek természetüknél fogva kevésbé tetszetősek, mint a fegyelem, a tanulás, az önmegtagadás. Így ezeket is megtanulják majd szeretettel végezni.

A szalézi nevelés alapja a minden pillanatra kiterjedő felügyelet. A nevelő vegyen részt a növendéke életében, mondta Don Bosco. Ez a fajta felügyelet viszont nem egyenlő a rendőri jelenléttel, hanem aktív részvétel a növendék életében, ott, ahol ő van. Intézményeinkben hogyan valósul ez meg?

Intézményeinkben, kezdeményezéseinkben elsődleges szempont, hogy elébe kell vágni akár materiális, akár pedig lelki vonatkozásban a negatív helyzeteknek, és a rossz szokások kialakulásának. Egyúttal pedig meg kell erősíteni és sokszorozni azokat

a kezdeményezéseket, amelyek a személyiség még egészséges erőforrásait vonzó és értékes irányba terelik majd. A nevelés, főleg a hátrányos helyzetű gyerekek nevelése, elsősorban nem szakmai kvalifikáció, hanem hivatás kérdése. Talán ma sem kell más. Gyümölcsöztetni a rendelkezésre álló energiákat, segíteni a nevelői hivatásokat, és támogatni azokat a szociális terveket, amelyeket mindannyian a szívünkben dédelgetünk. Intézményeinkben és kezdeményezéseinkben fontosnak tartjuk az emberi jogok, különösképpen pedig a kiskorúak jogainak előmozdítását, nem megfélemlítve a kötelesség teljesítésének hangsúlyozásáról. A gyerekszegénységgel, a gyerekéhezéssel, a valamilyen etnikai csoporthoz tartozó fiatalok negatív diszkriminációjával szemben mi a fiatalok oldalán állunk. Mert ahogy Don Bosco, bízunk bennük. Bízunk abban, hogy tanulni akarnak, és tapasztalatot akarnak szerezni, ki szeretnének lépni a szegénységből, és saját kezükbe venni életük sorsát. A fiatalok oldalán állunk, mert hiszünk az emberi értékekben. Egy jobb világ lehetőségében, és legfőként a nevelői munka óriási erejében.

Egy konkrét példát hadd mondjak el, Kazincbarcikán a Don Bosco szakiskolában hogyan valósul meg mindez. Az intézményt sokan, talán egész Borsod megyében úgy hívják, hogy a második esély iskolája. Ahol hét szakmacsoportban mintegy 650 diákot foglalkoztatunk és készítünk fel arra, hogy megszerezzék a szakmát. Ezeknek a diákoknak 70-75 százaléka roma származású diák. Számukra szeretnénk egyénre szabott, egyéni szükségletet, képességeket figyelembe vevő, személyiségükhöz igazított tanulási stratégiákat és lehetőségeket nyújtani. A bevezetésre kerülő újszerű, hatékony tanítási, tanulási módszerek csökkenthetik aztán a lemorzsolódást, elősegíthetik a sikeres szakmai tanulást, és az érettségi vizsga megszerzését sok esetben ezek között a fiatalok között is. A helyi pedagógiai program szerves részét képezi a tanulók mentális gondozását segítő szolgáltató rendszer működtetésének. Feladatunknak tekintjük itt, ebben az iskolában a roma fiatalok megszólítását, befogadását, és az együttélés modellértékű

helyzetének megteremtését. Szükséges, hogy kidolgozzunk egy diákok igényeinek megfelelő pedagógiai tervet, szükségleteiket figyelembe véve, és talán alternatív oktatási módszereket is használva. Mert célunk, hogy mérhető eredményt érjünk el tanulásra való motiváltságukban, kompetencia alapú tudásukban, a szabadidő hasznos eltöltésében, pozitív életvezetési tervekben egyaránt. Feladatunk a hátrányokkal, nehézséggel küzdő diákok felzárkóztatása, szakmára és érettségi vizsgára való felkészítése, és az életben való elindítása a hatékony tanítási technikák alkalmazásával és a tanulási környezet inspirálóbbá tételével.

Néhány konkrétum. Az első egy ilyen iskolában a vonzó környezet kialakítása, ami motiváló erővel bír és esetenként sokszor még az otthont is pótolja. A fiatalok személyiségét középpontba állító pedagógiai szakmai szemlélet érvényesítése. Egyénre szabott tanulási útvonalak kiépítése és kísérése. A szabadidő hasznos eltöltésének a megszervezése, azaz tanórán kívül rendszeres foglalkozás oktató órán kívüli szabadidős tevékenységek, pl. táncoktatás, lány- és fiúfoci, cigány folklór csoport. És lehetne még folytatni ezt a sort, hogy mi is valósul meg ebben az iskolában.

Lehetőséget biztosítunk azoknak a túlnyomó többségben lévő roma fiataloknak, akiket már mindenhol elutasítottak, akiket már mindenhol kítaszítottak, akiknek sok esetben nincs családjuk, vagy nincs hová hazamenniük, akiknek már senki nem szavaz bizalmat, mert az utolsó lehetőségüket is eljátszották. Mi felkaroljuk őket. Szakmát tanítunk nekik és reményt adunk ezzel számukra, hogy jobb és szebb jövőt álmodhassanak, és hogy ezt meg is tudják valósítani. Itt, Kazincbarcikán, terveink között szerepel egy roma kultúr központ kiépítése és kialakítása az iskola mellett, ahol oktatást, gondoskodást, játékot és egyben szórakozást is kapnak a fiatalok.

Még egy példát. Óbuda nem arról híres, hogy szegény lenne. Mégis, sokan vannak olyan fiatalok, akik éhesen, reggeli és tízórai nélkül mennek iskolába. Fiatal önkéntesek segítségével három éve napi mintegy 50- 70 fiatalot látunk vendégül: tízórai csoma-

got kapnak, és reggelit minden reggel, amikor tanítási nap van. Kérdezhetnénk, miért megelőzés ez, nem tűzoltás? Megelőzés ez a javából, mert ha a fiatal nem éhesen megy az iskolába, és ha már kapott egy-egy szerető szót, akkor talán az órán is jobban tud majd figyelni.

Talán eredményeink nem tanulmányi versenyekben mérhetőek, de szakiskolánkból – és ezt bátran merem mondani, hiszen a város plébánosaként többen megkeresnek, hogy a fiataljainkat akarják alkalmazni – jó és megbízható szakemberek kerülnek ki, akik megtalálják a helyüket, és a társadalom értékes polgáraivá és jó kereszténnyé lesznek. Reggeliztető programjaink eredménye pedig, hogy önkénteseink nem csak étellel látják el, hanem rendszeresen korrepetálják is a hozzánk betérőket, így azok a gyerekek esetleg nem buknak meg év végén. Számokban nem mérhető, hogy mennyit jelent, és mennyiben változtat ez majd rajtuk, és nem mérhető az sem, hogy valaki van, aki meghallgatja őket, és a barátjukká lesz az életben. Próbáljuk meg a megelőző pedagógiát gyakorolni az életünkben, és talán lapozzuk fel Don Bosco életrajzát, hogy ezt jobban megismerjük!

Pál Sándor
Magyar Református Szeretetszolgálat

Mentőöv

A Magyar Református Szeretetszolgálat aktuális programjai

Engedjék meg, hogy a Magyar Református Szeretetszolgálat nevében a reformátusok köszöntésével üdvözöljem önöket: Áldást, békességet! Úgy gondolom, ha van áldásunk, és ha van békességünk, akkor rengeteg dologra vagyunk képesek. A Parlamentnél autentikusabb helyszín nem sok lehetne, mely alkalmasabb volna arra, hogy szolgálatunk munkájáról, múltjáról, jelenéről és jövőjéről beszéljek. Ki kell állnunk és el kell mondanunk, hogy egyre több a munkánk, egyre több a feladatunk, mert a rászorulóok száma növekszik időről-időre.

A Magyar Református Szeretetszolgálat nagyon fiatal segélyszervezet. 2006-ban hozta létre a Magyar Református Egyház

zsinata azzal a céllal, hogy az elesetteken segítsen. Fajra, nemre, vallásra, politikai hovatartozásra való tekintet nélkül azokon segítsen, akik elesettebbek nálunk. Együtt munkálkodjunk annak érdekében, hogy felemeljük őket ebből az elesettségből.

Amikor létrejött a Szeretetszolgálatunk, akkor az az ige volt a célkitűzésünk, az alapján indultunk el, amelyet a Jakab levelében olvashatunk a 2. rész 26. versében: „Mert ahogy a test halott a lélek nélkül, ugyanúgy a lélek is halott cselekedetek nélkül”.

Azt gondolom, hogy a cselekedetek a legfontosabbak. Tennünk kell ezért a mostani, elárult világért. 1200 református gyülekezet van Magyarországon és kezdetektől fogva az a célkitűzésünk, hogy eljussunk minél többhöz közülük a megfelelő önkéntesek és képviselők megtalálása és közvetítése által, hogy együtt tehessünk egy szebb és jobb világért.

Nemcsak Magyarországon tevékenykedünk, hanem a Kárpát-medencében is rengeteg önkéntesünk van, és azt gondolom, hogy a magyarországi négy református kerületen kívül meglévő öt Kárpát-medencei egyházkerületben nagyon sok társra találtunk, nagyon sok olyan emberre, aki ugyanúgy érzi azt, hogy szükséges nyitnunk, szükséges mások felé fordulnunk.

A szolgálat munkájának hitelessége azon múlik, mennyire tudjuk a segítségnyújtást beépíteni mindennapi életünkbe. A segítő szándéknak szívből kell jönnie, de vannak olyan pontok is a folyamatban melyeket tanulás útján kell elsajátítani. Ezért vagyok nagyon hálás az új iskolarendszerért, mert nemcsak a szolgálatot, az önkéntességet, hanem az etikát is elkezdik tanítani a gyermekek számára.

Nekem van egy 13 éves, 23 évi házasság után született kislányom, aki egyfolytában velem jön, nagyon sok helyre kézen fogva, és látja a fogyatékos otthonokban élőket, és tudja, hogyan viselkedjen velük, természetessé válik neki ez a tér. Úgy gondolom, fontos, hogy minél több ember megtapasztalja ezt, minél több, főleg gyermeket rá tudunk venni arra, hogy ezt a közeget megismerje.

Valamelyik nap Órbottyánban voltam, az ottani református szeretetotthonban, és Vidák Lacika nevű tolókoksihoz kötött fiú

mondta azt, hogy: *Sanyi bácsi, nekem ma gyönyörű napom volt. Képzeld el, hogy tudtam másokon segíteni.* És mennyire igaz ez az ő általa néhány szóban elmondott megfogalmazás, hogy tolokocsihoz kötötten elesett vagyok, de attól lett csodálatos a mai napom, hogy tudtam mások felé fordulni, tudtam másoknak segíteni. Így van ez, és úgy gondolom, nekünk is óriási szükségünk van erre.

A Magyar Református Szeretetszolgálat kuratóriuma, melynek négy tagja van, hozza a döntéseket, milyen feladatokra koncentrálni a szolgálat az előttünk álló időszakban. Szervezetünk demokratikus alapokon működik, református lelkészekből, elkötelezett emberekből áll. A legfontosabb feladataink közé az elmúlt időszakban a ruha, ételkészítés, bútor, vetőmaggyűjtés tartozott, de kiemelkedő rész jutott a hajléktalanok számára való ételosztásnak is.

Nagyon sikeres kezdeményezésnek bizonyul a *Nyilas Misi Ösztöndíjprogram*, ahol a szegény, de tehetséges gyermekek számára nyújtunk támogatást, tanulmányi segítséget. Két vödör programunk is elindult nem is olyan régen, ami keretén belül rengeteg ételmiszert gyűjtöttünk, és azokat főleg Kárpátaljára szállítottuk. Téli időszakban nálunk is működik a krízisjárat a hajléktalanokért, a meleg tea, az ételmiszer, a ruhaosztás folyamatos. Rendelkezünk intervenció programmal, valamint időszakonként jótékonyági bálakat rendezünk az adományok, bevételek gyarapítása céljából. Könyvadományokat osztunk számtalan területen, főleg Erdélyben és Kárpátalján. Gyermekeket nyaraltatunk árvizes, vagy katasztrófasújtott területekről és orvos csoportunk is van, akik professzionális munkát tudnak végezni.

Napjainkban a szolgálatnak 3 komoly programja van megvalósítás alatt.

Az első számú projekt a *Mentőöv* program, melynek célja az, hogy egy albréteg-támogatási alapot hozzon létre a devizahitelek révén lakásukat elvesztettek számára. Ez a kezdeményezés átmeneti segítséget nyújt a fizetésektől elvált, kilakoltatott család-

doknak. Ennek a programnak két fő célja van, az első, hogy megakadályozza az utcára kerüléssel szükségszerűen bekövetkezendő társadalmi kirekesztődést, tehát gátat szabjon a családok szétesésének, a másik, hogy a krízishelyzetbe kerülteknek segítsen az újraindulásban, a fenntartható pénzügyi életpálya kialakításában. Ennek érdekében a lakhatás mellett szociális munkást, segítséget is biztosítottunk a családok számára.

Mivel elég szűkösek a kereteink és a körülményeink, ezért olyan családokon tud a Magyar Református Szeretetszolgálat programja segíteni, akikben megvan az akarat, és erő, hogy megküzdjenek az a hátrányos és nehéz helyzettel, ami rájuk nehezedett a kiköltöztetés révén. Európában is a stabilitás éveitől és Magyarországon is állandósulni látszik a válságtudat. Ma Magyarországon 600 ezer háztartást érint a devizahitel válság, és az a keserűség, hogy az induló törlesztő részlet drasztikus emelkedése, vagy a futamidő kitolódása miatt erőforrásaink és életutunk, úgy tűnhet, hogy nem a sajátunk többé. Egy krízishelyzet alakult ki, mert adósok vagyunk, törlesztünk a pénzügyi intézeteknek, és munkanélküliként ezeket egyre nehezebben tudjuk elvégezni, és egyre nehezebb fizikai és lelki teher rakódik a vállunkra. A válság azt jelenti, hogy csapdában, lehetetlen ítélet alatt áll az, aki abba belekerül. Az addigi élete, életmódja teljes mértékben megváltozott. A legtöbb esetben visszavonhatatlanul felborult, és ahhoz, hogy ebből a világból, ebből a kiszolgáltatottságból, ebből a válságból kikerüljön, bizony segítséget kell nyújtani, melléjük kell állni ezeknek az embereknek.

A *Mentőöv* program úgy gondolom, a mi programunkban nem a devizahitelekről, nem a bankokról és nem az államról szól, hanem olyan bajba jutott családok megsegítéséről, akikben megvan az akarat és az elszántság arra, hogy talpon maradjanak, együtt maradjanak. E nélkül a hit nélkül és élni akarás nélkül a mi segítségünk kimenetele kétséges. A Református Egyház és a szeretetszolgálat erejéből arra telik, hogy azokon segítsen először, akik szintén tudnak és akarnak is segíteni saját magukon. Tehát nem

tud segíteni mindenkin, de mindenkin akar segíteni, aki túl akarja élni az otthonvesztés megrázkódtatását.

A *Mentőöv* program a felelősségre és az átláthatóságra épít, és kis lépésben halad afelé a cél felé, hogy akik bekerülnek ebbe a programba, azok meg tudjanak kapaszkodni. Azokkal a családokkal kezdtük meg 2011 decemberében az együttműködésünket, akik a múltban nem felelőtlenül cselekedtek a hitel felvételkor, hanem vállalták a felelősséget, és mindent megtesznek azért, hogy képesek legyenek rendezni az otthonvesztésüket. Tehát egy átmeneti megoldást tudunk adni a bajbajutott családoknak.

Talán néhány szót hadd szóljak arról, hogy hol áll ez a program most. 15 családon tudtunk úgy segíteni, hogy szállást, támogatást adtunk. El kell, hogy mondjam, hogy rengeteg felajánlás is érkezett hozzánk az elmúlt időszakban. Lakásokat, hétvégi házakat ajánlottak fel, nagyon sokan segítettek pénzügyi hozzájárulásokkal és van húsz olyan család a várólistánkon, akiken a későbbiek során szintén segíteni szeretnénk. Azok a családok, akikkel kezdtük, azok szép lassan a hatodik hónap végére érnek. Ez a hathónapos segítség egyébként egyszer meghosszabbítható, de azt látjuk, hogy a családok azzal a segítséggel, hogy munkát kap a családtag, azzal, hogy a gyermekek iskolába járnak, azzal, hogy mellettük vagyunk és különféle szociális segítséget adunk, azzal talpra tudnak állni.

Meg kell említenem egy Tuzséréről érkezett család történetét, akiket a *Mentőöv* program egyesített újra. A négy gyermek a kilakoltatás következtében állami gondozásba került korábban, de ez év februárban a családfő Budapesten munkához jutott a Református Szeretetszolgálat segítségével és a gyerekek immáron ismét a szülőkkel lehetnek. Örömmel élik az életüket itt Budapesten, annak ellenére, hogy tanyavilágból érkeztek, ahol ismeretlen volt a villamos csengő és a hatalmas zaj.

A rengeteg kilakoltatás kapcsán meghirdettünk egy programot, melynek a „*Fogadj örökbe egy kilakoltatott családot*” címet adtuk. Leginkább megélhetési támogatásra, rezsi hozzájárulásra gyűjtötünk a rászoruló családoknak.

Idén negyedik alkalommal rendeztük meg a *Szeretethíd* nevű Kárpát-medencei önkéntes napokat. A tavalyi esztendő az önkéntesség éve volt, és a több mint tízezer önkéntesünkkel azt tudtuk megmutatni szerte a Kárpát-medencében, hogy valamit tehetünk, valamit tennünk kell az embertársainkért, a környezetünkért. Nagyon sok lelkes fiatal, idős és gyermek jelentkezett az önkéntes szolgálatra, hiszen a cél az volt, hogy önkéntesként úgy segítsünk másokat, hogy abból mi is győztesen kerüljünk ki, és más is érezze ennek a felhőtlen boldogságát.

Egy önkormányzati látogatáson korábban azt meséltem, hogy mit jelent az, hogy önkéntesen úgy segíteni, hogy azért semmit nem várunk. Az egyik polgármesteri hivatalban dolgozó úriember nem értette mit jelent az, hogy önzetlenül segíteni. Akkor elmondtam, hogy semmi mást nem kérünk, csak azt, hogy egy olyan területet jelöljön meg, ahová mi az önkénteseinkkel elmehetünk és nagy örömmel a közösségben való munkavégzéssel tehetünk valamit. Szeretnénk megmutatni azt, hogy mások felé fordulunk, segítőkészséget nyújtunk, és ott vagyunk. Lehet ez szeretetotthon, egy kerítésfestés, egy iskola, egy közösség, egy olyan hely, ahol egyéneknek segítünk, időseknek. Miután már másodszer magyaráztam el, akkor megkérdezte az úr, hogy jó rendben van, kijelöl egy területet, de mondjam meg, hogy mi ezért mit kérünk cserébe? Ismét elmondtam, hogy csak egy területet kérünk kijelölni, hogy mit, hol végezhetünk. Abban a pillanatban odaszaladt ehhez az emberhez egy kislány virággal a kezében, a kezébe adta a virágot, mosolygott ránk, és elszaladt. Mindannyian elkezdtünk mosolyogni, és akkor értettem meg, hogy az Úristen küldött segítséget, hogy miként tudom megmagyarázni, hogy mi is az, hogy önzetlenül segíteni. Mindannyian megértettük, hogy ez a mi „szeretethidas” szolgáltatunk lényege, valamit adni úgy, hogy nem kérünk érte semmit, de mégis van társadalmi ereje, mégis van kitekintése.

Talán az egyik legszebb ilyen programunk az volt tavaly, amikor a debreceni egyházmegyében 15 ezer darab süteményt sütöttek a testvérek, kimentek az utcára, mindenkinek osztottak belőle, min-

denki boldogabb lett ettől, és szinte majdnem mindenki elfogadta. Volt, aki fizetni akart érte, de nem kellett, hiszen éppen az volt a lényege, hogy valahogy azt mutassuk meg, többek vagyunk, mint ami a minden napi bezárkózottságból látszik rajtunk.

Két mondattal szeretném még ismertetni a Magyar Református Szeretetszolgálatnak egy katasztrófa lelkigondozói krízis intervenció csoport létrehozásáról született tervét. Az elmúlt időszakban, az elmúlt években a szeretetszolgálatunk is részt vett a katasztrófa helyzetekben történő segítségnyújtásban és úgy gondoltuk, hogy kötelességünk létrehozni az elmúlt évek tapasztalata alapján és a fellépő krízisek, illetve az azt követő traumák kezelésére egy olyan csoportot, olyan közösséget, akik tudnak segíteni a katasztrófa eseményeket átélt embereken.

Már nem maradt más hátra, mint hogy elmondjak egy gondolatot *Joó Sándortól*, aki 101 éve született Kecskeméten és a pasaréti gyülekezet megalakítója volt. „A legnagyobb kiváltság adni. Képzeld el, ha valaki most szomorú elhagyatottságában könyörög Isten segítségéért, mekkora megtiszteltetés számodra, hogy esetleg éppen te lehetsz az az eszköz, akinek adománya révén kézzel fogható valósággá válik Isten gondviselése egy imádkozó ember életében! Mekkora kiváltság, hogy a te segítőkezed által akar az Úr valakin segíteni, örömet okozni, könnyet letörölni, kenyeret adni! Minden fillérben, ami szívből adsz, Isten szeretete megy tovább a világon, és világít, melegít ott, ahol ezt a legjobban várják.”

Zagyva Richárd, Katolikus Karitás

Források és támogatások

A Karitás a szegények érdekében

A Katolikus Karitás Veszprémi Egyházmegyei igazgatója vagyok, és azt hiszem, hogy a cím, hogy *Források és támogatások* egy kis magyarázatra szorul. Természetesen nem természet földrajzi előadást fogok tartani, hanem a Katolikus Karitás anyagi forráshelyeiről szeretnék beszámolni, amelyeket a szegények érdekében használ fel. Ezen belül majd kiemelt szerepet szánok a Karitás bolthálózatnak Magyarországon. A támogatások pedig természetesen anyagi támogatások, amit a Katolikus Karitás nyújt országos programjain keresztül az egész országban a szegények és rászorulók számára. Itt is megpróbálom kiemelni az egyik legnagyobb éves programunkat, a krízis programot, ami a gazdasági válság kapcsán nehéz élethelyzetbe, krízishelyzetbe kerülő családokat célozza meg.

Azt gondolom, hogy ilyen programokból nincs elég napjainkban. Sajnos nagyon sok család kerül krízishelyzetbe. Kérem, engedjék meg, hogy az elején kicsit eltérjek ettől a címtől néhány mondat erejéig. Ugyanis 2011-ben a Katolikus Karitászt egy jubileumot ünnepelt, és ezért néhány mondatban szeretném bemutatni a Katolikus Karitászt történetét.

Ha feltesszük a kérdést, hogy hány éves a Karitászt, több válasz is jó, de azt mondhatjuk, hogy közel kétezer éves.

Krisztus az evangéliumi tanításban megmutatta azt az irányt, amit az egyház azóta mindig is követett. A történelmi korszakokon keresztül átível az egyháznak a szegénygondozása. Itt az őskeresztények gondoskodásától kezdve beszélhetnénk a szerzetesrendek megalakulásáról, az ispotályok, az intézményes egyházi szegénygondozás rendszeréről, a szegénygondozó nővérekről, a karitatív szentekről. De természetesen az a válasz is jó, hogy 80 éves a Karitászt, mert 1931-ben a gazdasági világválságra reagálva döntött úgy a püspöki kar Magyarországon, hogy megalakítja a Katolikus Karitászt. Ez egyébként világszerte elinduló mozgalom volt annak érdekében, hogy szervezett formában történjen a szegényekről történő gondoskodás. 1931-ben a Karitászt nagyon nagy erővel szervezte a munkáját, és még abban az évben az összes egyházmegyében elindult a szegénygondozás. Sajnos ez a tevékenység 1948-ban megszakadt, a kommunista diktatúra, mint minden más egyházi szerveződést, ezt is megfojtotta. Az egyházközségekben a hívők ugyanúgy tovább végezték munkájukat, tehát nem szűnt meg, csak formálisan.

1991-ben volt az újjáalakulás, tehát a húsz év is helyes válasz, akkor a püspöki kar újjászervezte a Katolikus Karitászt. Jelenleg 15 központban több mint 700 plébániai karitászt csoport van országsszerte, akik települési szinten végzik ezt a tevékenységet.

Tevékenységük nagyon sokféle. Lehet természetbeni és anyagi segítségnyújtás, ezen kívül lelki, mentális segítségnyújtás, működtetnek krízis programokat, szociális tanácsadást a lehetőségektől és körülményektől függően. Van, ahol anonim csoportokat mű-

ködtetnek különböző pszichiátriai vagy szenvedélybetegséggel, problémákkal szenvedők számára. Van ahol önkéntesként kórházi és egyéb szociális intézményekben látogatják az időseket, betegeket. Nagyon sok helyen teajaratokat működtetnek hajléktalanok számára. És még sorolhatnánk, börtönmisszió, fejlesztő foglalkoztatások fogyatékkal élők számára. Ezt mind-mind önkéntes munkában szervezik az adott kistéleplésen a plébániai karitászcsoportok. Nyilván aktivitásuktól függően, és létszámuktól, ill. a környezettől, körülményektől, anyagi lehetőségektől függően. Az egyházmegyei központok igyekeznek őket támogatni ebben a tevékenységben.

Országos szinten több olyan programot működtet a Katolikus Karitászcsoport, amit az egyházmegyei központokkal együtt a plébániai karitászcsoportok bevonásával végez, de mégis országos, mindenhol megvalósuló program. Ilyen pl. a tűzifa program, ami az egész országra kiterjedő, de ilyen pl. a krízisprogram, a gazdasági válság következtében válsághelyzetbe kerülő családok a megsegítésére. Van vetőmag programunk, földprogramunk, ahol földet és vetőmagot adunk a családoknak, amivel elindíthatják az életüket. *„Együtt a babákért”* néven egy pelenkaprogramunk volt év közben, az iskolakezdési támogatás szintén országos, összesen 15 millió forint értékben juttattunk beiskolázási támogatást múlt ősszel. Az *„Egy millió csillag a szegényekért”* a híveket is bevonva karácsony előtt az adventi időszakban indít segélyakciót, amiből azután a téli tüzelőt próbáljuk biztosítani a szegények számára.

A krízis programot három évvel ezelőtt kezdte el a karitászcsoport, és egyre inkább szakmai módon és egyre több anyagi lehetőséget bevonva végzi ezt a tevékenységet, mert az utóbbi években megsokszorozódott a segélykérelmek száma, illetve megsokszorozódott azoknak az eseteknek a száma, amelyek a szociális intézmények látóteréből kerültek hozzánk. Nem beszélve azokról a családokról, akiket egyszerűen csak mi „fedeztünk fel” az önkénteseink segítségével. De hogy milyen is ez a krízishelyzet? Nagyon sokféle lehet. Alapvetően azokat a családokat soroltuk ebbe a programba,

vagy próbáljuk támogatni, akik nem egy olyan mélyszegénységben élnek, amelybe évek óta a saját igényszintüket is leadva belegyökereztek. Sokkal inkább az olyan családokat, akik akár betegség, villámcsapás, árvíz, vagy lehet sorolni ezeket a helyzeteket, mi miatt, egy olyan élethelyzetbe kerültek, amiből segítség nélkül nem tudnak kilábalni. Viszont egy kis segítséggel tudják folytatni az addigi megszokott életüket, még ha egy kicsit nehezebb körülmények között is. De semmiképpen nem maradnak lakás nélkül. Egy adott krízistámogatással, egyszerű segítségnyújtással ez a helyzet megszüntethető, és utána folytathatja az életét a család, vagy visszakerülhet abba az anyagi helyzetbe, amiben élt, amit ő egyébként fenn tud tartani.

A forrásokra rátérve – természetesen az egyháznak saját forrásai is rendelkezésre állnak, gondolok itt a püspöki kar, illetve az egyházmegyék támogatásaira, ezen kívül nagyon nagy szerepe van a hívőknek, akik adományaikkal segítik a Karitászmunkáját. A cégek, vállalkozások adományai és a természetbeni adományok is jelentős segítséget nyújtanak, és jelentős részét teszik ki a forrásoknak. Működtet a Karitászmunka egy telefonos adományvonalat, valamint az 1 % adófelajánlás is bevételt jelent. Ezek általában olyan források, amelyek a legtöbb civil szervezetre vonatkoznak.

De egyet ki kell emelnem, ez a Karitászmunka bolthálózat. Egy olyan bolthálózatról beszélünk, ami nem egyetlen fenntartó, hanem az Országos Karitászmunka Központ kezében van, hanem az Egyházmegyei Karitászmunka Központok, illetve Egyházközségi Karitászmunka szervezetek, plébániák működtetik.

Az országban sok helyen van ilyen bolt, nálunk, Veszprémben is működik a várban. A karitászmunka bolt semmiképpen nem összekeverendő egy ingyenes ruhaosztással! Ez nem ruhaosztás, és nem is a ma elterjedni látszó adománybolt hálózat. Van olyan hely, ahol egyházközségi karitászmunka működteti, ott pl. önkéntesek dolgoznak, és általában a Magyarországról beérkező adományokat lehet megvásárolni viszonylag kedvező áron. Vannak olyan karitászmunka boltok, ahol külföldről érkező adományokból, ruhát, bútort, egyéb hasz-

nált cikket tudunk árusítani igen magas áron, piaci áron, ami viszont azért érdekes, mert a két boltot összehasonlítva teljesen más az elképzelés, felfogás, mégis ugyanaz a cél. A cél az, hogy a karitás boltok a rászorulókért végzett tevékenységet támogassák, a Karitás programjait, valamint kifejezetten ezeket a krízisprogramokat is tudjuk belőle finanszírozni.

Tehát nagyon fontos, hogy ezeket a boltokat, a helyi igényekre és körülményekre kell szabni.

A karitás boltok működnek Veszprémben, Pécsen, Szombathelyen, Székesfehérváron, Nyíregyházán, Budapesten, Hatvanban és azt gondolom, hogy ez egy olyan lehetőség, amit tovább kell fejleszteni, mert van rá igény, és a támogatásoknak komoly forrást jelentenek.

Strommer Pál levezető elnök,
a Magyar Piarista Diákszövetség főtitkára

Zárszó

A mai nap gazdag programjában átfogó képet kaptunk arról, hogy Magyarországon a szegénység milyen helyzetben is van, mik az okai, a fórum második felében pedig arra kaptunk példákat, hogy mit is jelent a szolidaritás, a keresztény szolidaritás.

Példákat arra, hogy az a fajta kísértés, amelyik arra szólít fel minket, hogy ha szegénységet látunk, teremtsük meg az anyagi, szellemi és kapcsolati függetlenségünket, az nem a helyes válasz erre, hanem éppen ellenkezőleg, az a helyes magatartás, amikor közel megyünk a rászorulókhöz. Ezt láttuk a szaléziaktól, a veszprémiektől, ezt láttuk a Szeretethídban, Hajdúdorogról, tulajdonképpen mindegyik példában.

Fórumunkat a hagyományaink szerint egy közös imával szoktuk zárni, egy Miatyánkkal. Azt kérem most, hogy a szegényekért, és a kirekesztettekért ajánljuk fel ezt az imát, meg egy kicsit magunkért is, hogy mi, mint civil szervezetek azt a hivatást tudjuk teljesíteni, amit ezen a téren is kitartóan teljesíteni kell.

Jegyzetek

Jegyzetek

Jegyzetek

Jegyzetek

Jegyzetek

Jegyzetek

Jegyzetek

